24ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6577 — 25 ՕԳՈՍՏՈՍ 1907 — ՇԱԲԱԹ — 29 ԲԷՃԷՊ 1325 — 7 Septembre 1907 — 24me année № 6577

«ԱՐԵՒԵԼՔ»
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 80 Ղրշ.
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 45 »
ԴԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 108 »
» » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 60 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՏԱՐԵԿԱՆ 25 Ֆրք.
» » » ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 20 »
ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԵԱՒԻԼԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درعلیه غلطه

"ARÉVELK"
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur - Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Consple, Galata

10 PARAS

ՍՈՓՈՒՍ ԲՈՒԳԳԷ

ՀԱՅԵՐԷՆԱԳԻՏԻՆ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Երեք տարի յառաջ՝ երբ տակաւին Վիեննա կը գտնուէի, բանասիրական խնդրոյ մը առթիւ՝ կ'երթամ Հ. Տաչեանին սենեակը կը մտնեմ — գիտնական վարդապետին հեղինակաւոր կարծիքն իմանալու և խորհուրդ հարցնելու համար։ Հ. Տաչեան նստած է իր լայն գրասեղանին առջեւ։ Սեղանին եղերքներուն վրայ՝ վրայէ վրայ դիզուած գրքերու, ձեռագրերու և թերթերու կոյտերը բլուրներ կը կազմեն. ձախակողմեան և եռեւի մեծ դարաններն ալ նոյնպէս գրքերով խճողուած են։ Մէկ խօսքով՝ Հ. Տաչեան գրքերու մէջ թաղուած է։ Փոքրիկ գիրուկ աջով ապակեայ գրիչ մը բռնած՝ արագ մաքրագիրներ կը ցանէ ճերմակին վրայ. ձախ ձեռքով գլանիկ մը՝ զոր երբեմն երբեմն վեր կը բարձրացնէ շրթունքներուն, ծուխի բարդ ի բարդ ամպեր կուտակելու համար, և ապա դեռ նոր ճերմակ ինկած, սեւ մօրուքին հետ խաղալու։ — «Դա՛րձեալ կը գրէ՞ք», կը հարցնեմ։ Կատակելով կը պատասխանէ.— «Հապա ի՞նչ. քեզի պէս ծուլութի՞ւն ընեմ։» Եւ առանց ընդհատելու իր գործը՝ կը շարունակէ միեւնոյն ատեն թէ՛ գրել, թէ՛ հարցումներուս ճառօրէն պատասխանել և թէ գրքեր թերթատել՝ կոչուներ ընելու համար են։ Գործելու եղանակ մը՝ որուն մինչեւ հիմա դեռ չեմ կրցած խելք հասցընել։

Ցանկարծ ուշադրութիւնս կը դրաւէ Հ. Տաչեանի առջեւ կուտակուած գրոց վրայ գերմաներէն ստուար ձեռագիր հատոր մը։ Մարքի կիսապատառ թուղթը և նամակ մը ցոյց կուտան թէ թղթաբերը դեռ նոր բերեր է զայն։ — «Այս ի՞նչ է» կը հարցնեմ։ — «Բուգգէն գրված է, կ'ըսէ, նայէ՛, բայց գործքը լոյս չտեսած՝ անունը մէջտեղ չտանես։» Բանի կը թղթատեմ, այնչափ աւելի հետաքրքրութիւնս կը գրգռուի, վասն զի Բուգգէ՝ իր այն երկասիրութեամբը Runen ազգանագրութեանց հայերէն մասը կը հետաքրքրէ, ջանալով ապացուցանել որ Ս. Մեսրոպէն յառաջ հայերէն գրեր կային, որոնք գերմանական ամենահին Ռունէն աղփաբեթաց յօրինման վրայ ազդեցութիւն ունեցած են։ Ասոր կը վկայեն՝ ի մէջ այլոց, հայ գրերու՝ այբ, բեն, մեն անունները։

Բուգգէ իր այս երկն Հ. Տաչեանին գրկած էր և անոր դատաստանին տակ ձգած՝ իբրեւ ձեռնտա, որուն հեղինակաւոր խօսքը վճիռը պիտի ըլլար այն ընդարձակ աշխատասիրութեան մասին յանձնուելուն կամ ո՛չ։

Հ. Տաչեան 60-70 մեծադիր էջերով նամակ մը գրեց (սովորական բան մը Հ. Տաչեանի համար, որուն՝ այսպիսի պարագաներու առթիւ գրած նամակներն երբեմն առանձին հատորներ կազմած են, զոր օրինակ, «Ակնարկ մը հայ հնագրութեան վրայ», «Յայտնութիւն Յովհաննու» են.)։ Բուգգէ չատ ուրախացած էր Հ. Տաչեանի հայթայթած նորանոր ապացոյցներուն վրայ, որոնք իր տեսութիւնը հաստատելու կը գործէին և սխալները կ'ուղղէին։ Այն օրէն ի վեր տարի մը սահած անցած էր, երբ Բուգգէն հրապարակ հանեց «Նորվեգիայի արձանագրութիւններն ամենահին Ռունէներով» ուսումնասիրութեան առաջին մասը։ Ընդհուպ լոյս պիտի տեսնէր և Բ. մասը, որուն մէջ հայ լեզուի մասին պիտի խօսուէր։ Սակայն ասոր վրայ ալ գրեթէ երկու տարի անցաւ, և ես այս չրջանիս մէջ մեծ ուշադրութեամբ և հետաքրքրութեամբ կը հետեւէի թերթերուն լուրերուն, յիշեալ չատ հետաքրքրաշարժ գործին հրապարակուելուն աւետիսը լսելու համար։ Բայց, ա՜ւաղ, փոխանակ աւետիսի Բուգգէի մահուան գոյժն էր որ կարդացի թերթիդ մէջ։ Այն բօթաբեր հեռագիրն անուն ցաւ պատճառեց ինծի։

Սայդ է թէ Բուգգէ իր կենաց «երեկոյացեալ» ժամուն կը մեկնի աշխարհէս և հինգ տարի յառաջ ալ արդէն իր տեսողութիւնը բոլորովին կորսնցուցած էր. այսու հանդերձ անոր կորովի միտքը դադար առնուլ չէր գիտեր, միշտ կը գործէր. քարտուղարի մը օգնութեամբ, առանց յոգնելու, իր լեզուաքանական խուզարկութիւնները յառաջ կը տանէր և հայ լեզուին քերականական և բառագիտական ուսումնասիրութիւններէն դեռ չատ բան կը խոստանար առեղծուլ։

Բուգգէի մահուընէն ի վեր երեք չորս ամիս անցաւ, և ցաւով նշմարեցի թէ մայրաքաղաքիս հայ թերթերուն մէջ հանկիրճ յիշատակութիւն մը միայն նուիրուեցաւ արդիւնաչատ հայերէնագէտին։ Ձեր լուրջ թերթին մէջ պիտի ըլլամ համառօտ գրուած երկտողովս լրացնել այս պակասը. թող գո՛նէ սա՝ Նորվեկիացի հայերէնագէտիս նորափակ գերեզմանին վրայ գրական յուշարձան մը ըլլայ մեր մէջը, խաչքար մը՝ ի հեռուստ, հոգ չէ թէ թղթի վրայ։

Elseus Sophus Bugge աշխարհ՝ լոյսը տեսած էր 1833ին, յունուար 5, Նորվեկիայի Լարվիկ քաղաքը։ Տասնեւհինգ տարեկան հասակին մէջ համալսարան կը մտնէ և բանասիրութեան քննութիւն կուտայ 1857ին։ Յաջորդ տարին օտար երկիրներ կը ճամբորդէ՝ արեւելեան և դասական լեզուներ որովելու համար։ Պերլինի մէջ կը մշակէ հին հնդկերէնը և գերմանաբանութիւնը։ 1860ին Քրիստիանիայի համալսարանին մէջ համեմատական լեզուագիտութեան համար առժամեայ պաշտօն կ'ընդունի։ 1863ին հմմտ. լեզուագիտութեան և հիւսիսային լեզուաց օգնական ուսուցիչ կը կարգուի. երկու տարի ետքն ալ ուսուցչապետ։

Բուգգէ չատ մեծ արդիւնք ունեցած է հիւսիսական և հին անգլիերէն լեզուաց մէջ՝ իբրեւ հրատարակիչ և բնագիր քննադատող։ Ատաւելագոյն արժանիք չատած է Ռունէն արձանագրութեանց առեղծուածը լուծելով։ Հիւսիսային ազգաց դիցաբանութեան նկատմամբ ըրած խոր քննութիւններովը արմատաքի տապալեց պանտինաւեան և դերմանական հատատուն կարծուած տիրելի աւանդութիւնները։ Այս պատճառաւ սաստիկ հակառակութեան բաղխեցան անոնք, բայց վերջէն հակացողները խոստովանեցան թէ Բուգգէ իրաւունք ունէր յեպանս։ Զանց կ'ընեմ յիշել յաճախ մատնագրութեան մասին ունեցած աշխատութիւնները, իսալական արձանագրութեանց ևն. նկատմամբ ունեցած մեծ արդիւնքը, այլ կ'անցնիմ մասնաւորապէս հայ բանասիրութիւնը հետաքրքրող աշխատութեանց։

Բուգգէ հայ լեզուին համար մեծ ծառայութիւն մատուցած է։ 1883-90 երեք ուսումնասիրութիւններ գրեց Եփրատկերէն և Հայերէն լեզուաց յարաբերութիւնը քննող, բայց այս աշխատութեանց մէջ այնչափ չէ յաջողած. վասն զի ետրուսկերէն լեզուին խնդիրը առեղծուած մնն է, զոր լուծելը դժուարին է։ Թէպէտ այնչափ մանրակրկիտ քննութիւններ եղան մասնագէտներէ, բայց չատ բան տակաւին երկբայական կը մնայ. այնպէս որ Գարտուղէնի պէս գիտուն մը հաստատակեցաւ ըսելու. «Եփրատկերէն լեզուն եօթն կնքովք կնքուած գիրք մըն է։» — Տասը տարի յառաջ հրատարակեց «Լիւկիական Ուսումնասիրութիւններ» անունն գործը և յաջորդ տարին ալ «Քանի մը թուականներ Լիւկերէնի մէջ։» Բուգգէ ընդարձակ քննութիւններ կատարած է նաեւ Արզուայ նամակներուն վրայ, որոնց լեզուն հայերէնի հետ ազերս ունի։ Բեցենբերգէրի ուսումնասիրութիւնն ե. հատորին մէջ չանց ապացուցանել որ գոթական Ս. Գրոց թարգմանութիւնը ազդուած է Ս. Գրոց հայերէն թարգմանութենէն։

Բուգգէի՝ հայ լեզուաքննութեան համար ունեցած դլխաւոր արդիւնքներէն մին ալ կը կայանայ այն բազմաթիւ հատվածներ ստուգաբանութեանց մէջ, զորս ցանած ցրուած է «Հնդեւրոպական քննութիւններ», կամի «Հմմտ. լեզուագիտութիւն» և այլ ուսումնասիրութիւններուն և կամ առանձին հատորիկներու մէջ։—Այս ամենուն մասին ամբողջական տեղեկութիւններ, մասնական թարգմանութիւններ և քննադատութիւններ կարելի է գտնել Վիեննացւոց ուսումնասիրութիւն և Հ. Տաչեանի մէկ երկասիրութեան մէջ։

Սոփուս Բուգգէ հանճարեղ լեզուաքննին մըն էր, դ'ըսէ քաջ հայերէնագէտն Հոլդէր Պեռերսն. չի կրնար տարակուսուիլ որ Եւրոպայի ամենամեծ լեզուաքաններուն կարգէն է։ Միայն թէ «սխալելու քաջասրտութիւնը» բարձրագոյն աստիճանաւ ունէր։ Բուգգէ ասկիրայ մըն էր, որ մասնաւոր սիրով լեզուական խուզարկութեան նոր ու դժուարին ճամբաներ հարթելու կ'ելլէր, և իր հիանալի սրամտութեամբը բաւականաչափ լեզուական արդելքներ բարձած է։

Շ. ԴԻՑԱՆՈՅՇ

ԱՅԾՍԵՌԻԷԹԻՆՆԵՐ

Les trois Grâces

Առջի գիշերը, ընտանեկան երեկոյթի մը մէջ, ուր գեղեցիկ սեռը մեծամասնութիւն կը կազմէր և ներկաներուն չատը զարգացած դասակարգին կը պատկանէին, մանկամարդ կին մը սիրուն ու սրամիտ դիտողութիւն մը ըրաւ.— «Անդրադարձած եք, որ մեր արդի գրականութեան կնոջական ճիւղը երեք Զապէլներէ կը մշակուի գլխաւորաբար»։ Ու մեկնութիւնն սկսաւ։ Երկար պիտի ըլլար զանոնք այստեղ արձանագրելը և մինչեւ մէկ ատենամ անխորհրդապահութիւն։

Բայց կրնամ, իմ կողմէ, երկու տող նուիրել այս չեչտումին։ Բացառութիւն ըլլալով ողբացեալ Սրբուհի Տիւսաբը, մեր մայրագրագիտուհին, անոր երեք յաջորդներն ալ միեւնոյն անունը կը կրեն արդարեւ, սկսելով երբեմնի Օր. Զապէլ Խանճեանէն (Սիպիլ) — այժմ Տիկին Սասուր,— անցնելու համար Տիկին Զապէլ Եսայեանին, և յանգելով Օր. Զապէլ Զօքարեանին։ Իրաւ է որ այդ երեք գրագիտուհիներն ալ բոլորովին տարբեր ուղղութեան և ճիւղերու հետեւած են, բայց մի՛չտ նշանակելի դէմքեր հանդիսացած հայ գրականութեան դասատանին մէջ։ Սիպիլ, այժմ գրեթէ քաշուած հրապարակին, polémiqueով սկսած, գրական նիւթերով ու տասնամեայներով չրուռնական, աւելի դասագրքի հեղինակուհի դերին մէջ կ'ամփոփուի։ Տիկին Զապէլ Եսայեան, մի՛չտ կորովի իր գրչով, —ինչպէս սնձամբ ալ,— վիպական ճիւղին, բարքերու ուսումնասիրութեան և հոգեբանական գրուածքներու նուիրած է ինքզինքը։ և Օր. Զապէլ Զօքարեան, Աւետիսի համակրելի աշխատակցուհին, մանկավարժական ճիւղը միայն կը մշակէ, որուն բոլորանուէր կը հանդիսանայ։

Երեք «Զապէլ»ները՝ երեք պարիկներն են ուրեմն մեր ժամանակակից գրականութեան, և եթէ ճշմարտապէս կնոջական Հանդէս մը հրատարակել հարկ ըլլար, անոնց միահաղոյն աշխատակցութիւնը անհրաժեշտ պիտի դառնար հասարակութեան գրասէր դասակարգը։ Տիկին Զապէլ Սասունը՝ իր թոյրն բոյրն, շղարշի ու ժանեակի բանասաեղծութիւններովը, Տիկին Զապէլ Եսայեան իր սրամիտ ու սիրայիւն-ընկերական հարցերովը, և Օր. Զապէլ Զօքարեան իր ջղուտ քննադատականներովը՝ դասատարակութեան գործին նկատմամբ։ Ու այս երեք փափուկ գրիչներուն ներդաշնակութիւնը պիտի բաւէր յիշեցնելու մեզի թէ կնոջական ճշմարիտ գրականութիւն մը ունինք։

Կը մոռնամ, սակայն, թէ աւելի դիւրին է քան գրագէտ ու բանաստեղծ մէկուն բերել՝ թերթի մը աշխատակցութեան համար, քան երեք գրագիտուհի ու բանաստեղծուհի։

ԳԱՍԷՐ

ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՕՐԻՆԻՆԵՐԸ

Ա.

Վերջացան դպրոցական համաբաւութիւնները, որովհետեւ այլեւս փակուեցան դպրոցներն ու վարժարանները։ Հիմա, - ապահով ենք,— գործ ունին հոն տեսչողներ, բռոզներ, հիւսն ու ատաղձագործք, դարբին ու կողպաբար։ Դրավաճառներ ու թղթավաճառներ մեծամեծ ապպարանքներ կ'ընդունին դպրոցներու վարչութիւններէ... Ամէն տեղ, ամէն օր՝ կամ շաբաթը 1-2 անգամ, ժամը կ'որոշուին, նորամուտ աշակերտաց ընդունելութեան արձանագրութեան համար։ Լրագրական ծանուցումներ՝ տեսչներու և անօրէններու ըսելիքն ու — չըսելիքը— ի լուր աշխարհի կը հրապարակեն... Հին չրջանի աշակերտաց տոմարները խրամատնիս ցոյց կուտան չըջանաւարտներու մեկնելովը, կամ աշակերտներու այլեւայլ դպրոցներ փոխադրուելովը։ Բայց իսկոյն խրամակարկառ կ'ըլլան այս խրամատները, նորեր կուգան՝ մեկնող դացողներու թիւը լրացնելու։ Ուսուցիչներ Տնօրէններու և Հոգաբարձուներու տներն ու գրասենեակները կ'երթեւեկեն՝ բարձրացնելու իրենց ամսականները, չատցնելով՝ եթէ կարելի է, իրենց դասաւանդութեան ժամերը։ Դոն կամ դժգոհ՝ սեպտեմբեր 1ը կամ 3ը կուգայ, կը բացուին դռները, դէպ ի ներս կը խուժեն աշակերտներ. նորեկներն՝ երկչոտ, հիներն՝ արագաքուստ այլափոխուած, խելահասները՝ նորանոր դպիտիներու տենչով պարուրուած, կամ աւելի ճիշդ՝ արատամօրէն յառաջադրած... Բանի մը ժամէն, և ամենց համար քանի մը օրէն, պիտի սկսի դպրոցական մեքենան չարժման մէջ մտնել՝ չնդալից կամ մեղմաձայն, փոյթ չէ։ Դասերը պիտի սկսին թերեւս բոլորովին նոր ծրագրով, բայց յաճախագոյն ալ՝ նոյն իսկ անցեալ տարւոյ նորագիր կամ հնատիպ ծրագրին համեմատ. այն ծրագրին համեմատ՝ որուն վրայ փոխուած է միայն 6-7 և եղած է՝ 7-8 (1907-8)։ Պիտի ընդհատուին դասերը սովորական ժամանակամիջոցներու, ծոներու առիթներու պատճառաւ. ամբոխները միօրինակ պիտի սահին և — յանկարծ յուսիս կամ յուլիս ամսոյ մէջ պիտի գտնէ ինքզինքը վարժարանն ալ, վարժապետն ալ, աշակերտն ալ, և միեւնոյն գործողութիւնները պիտի սկսին՝ — «ի ձուոյ» ինչպէս կ'ըսենք սովորաբար։ Լրագիրներու տեղեկատուներ վերջին պիտի ջանան իրենց՝ գունաւոր կամ ո՛չ, ապակին «անկել քթերու վրայ». տեղեկութեանց տարափը պիտի սկսի։ Եւ հարիւրին հարիւր գրաւ կրնաք դնել, որ գալ տարուան մրցանակաբաշխութիւններն ալ՝ ոչինչով պիտի տարբերին նախընթաց տարիներու հանդէսներէն։ Տարբերութիւնը պիտի կայանայ՝ ուսանողներու կամ աշակերտաց անուններու փոխոխութեան վրայ կամ կարդացուած տեղեկագրերու գոյաւոր կամ անգոյ առաւելութեանց պատճառաւոր թաւարկութեան մէջ..., որոնց ստուգութիւնը չատ անգամ կը կլլուի՝ «հաչած իւղի մը պէս», կամ չատ քիչեր քաջութիւն պիտի ունենան՝ տեսուչներու եռանդը չափաւորելու, ցոյց տալով՝ յոխորտական պարծենկոտութեանց միայն— անուանական ըլլալը, ինչպէս առիթ ունենանք այս տարի կարդալու՝ Բերայի դպրոցի մը տեղեկագրին նկատմամբ գրուածները...։ Նոյն գովեստները պիտի լսենք դպրոցներու և վարժարաններու նկատմամբ՝ նոյնները... վարդոնեու բերանէն։ Այո՛ այլեւս սկզբունք եղած է մեր մէջ. հիշդ ա՛նպէս, ինչպէս հրայ փերեզակը կը չաղակոստէ և կը չափազանցէ իր ապրանքին արժէքը՝ քչելու համար նոյնը. բայց արժէք մը, որ կը տեւէ չատ անգամ հաղիւ քանի մը վայրկեան...։

«Արաքինը ներքնոյն պատկերն է» ըսած են։ Թէպէտ այս առածին ճշմարտութիւնը խնդրական ու տարակուսական ըլլայ չատ անգամ, սակայն կա՛ն դէպքեր, որոնց մէջ ներքինը կը ցոլանայ արտաքնոյն վրայ։ Այսպիսի դէպքերէն է դպրոցի մրցանակաբաշխութիւնը։ Բնական է թէ դպրոցի մը բովանդակ ոյժը կիրարկուի՝ պատկերացնելու համար զայն՝ ամփոփելի հանդէսին մէջ։ Բայց չատ անգամ՝ դժբախտաբար, այլեւայլ լեզուներով խօսուած ճառերու մէջ, դժուարին, դասական՝ և չատ անգամ հասարակ ու աղայական երգերու յաճախութեան մէջ, հասարակաց տեղիք դարձած հատուածներու ջուրթակահարութեան կամ դաշնակահարութեան մէջ, տեղեկագրերու մէջտ վարդագոյն, իեմնագոյական, չափազանց լաւատես՝ և յաճախ usուտարացուցիչ, և ոչ ցանցառ՝ նոյն իսկ usական խօսքերու տարափին մէջ՝ խեղդել կը ջանացուի՝ դպրոցի մը բուն և իրական վիճակը. սակայն նոյն իսկ այս «կը ջանացուի»ն պատճառ կ'ըլլայ որ արեւելուսոյն պէս պայծառ երեւան գայ դպրոցին դէմքը, նոյն իսկ Տնօրէնին կամ տեսչին կամայ հակառակ։

Ընթերցողը կրնայ իսկոյն տեսնել, որ այս յօդուածը չատ հեռանկար հայեցակէտեր կը պարզէ մեր առջեւ և չատ մը «ա՛յ»երու եւ «վա՛յ»երու դուռ կրնայ բանալ։ Բայց թող հանդարտի իմ յարգելի ընթերցողս։ Մրագրիս մէջ արդէն նախատեսած եմ այս «ա՛յ»երն ու «վա՛յ»երն, և ըստ այնմ յարմարցուցած եմ խօսքերս՝ մտքս։

Նպատակս է՝ ամփոփել իրերայաջորդ դպրոցական հանդէսներու մէջ՝ դուրս կարկառել տալ վարժարաններու և դպրոցներու ԻՐԱԿԱՆ վիճակը, դիտելու համար զայն՝ մերկ իր մարմնայ փայլէն, կամ նոյն իսկ միժամայ չպարէն։ Կը կարծեմ թէ ի յառաջագունէ պատրաստած ծրագիրս, չատ դիւրացուցած ըլլայ մշակուելիք իրագործութիւնը։ Յատկապէս այս նպատակաւ փութացի այս տարի համապատասխանել՝ մրցանակաբաշխութեան հրաւէրներու և գնուելոյ հո՛ն, ուր կարելի էր գտնուիլ։ և կը կանխեմ ըսելու թէ միայն այն հանդէսները նկատողութեան առի, ուր յատկապէս հրաւիրուեցայ։

Բնաւ նպատակ չունիմ, հա՛րկ է կրկնել, դպրոցներն իրարու համեմատելով՝ միոյն կամ միւսին առաւելութիւններու կամ գերազանցութիւններու փոդհար ըլլալ։ Դպրոցներու ա՛չ մասնակից եմ և ո՛չ միջնորդ։ Իրրեւ հետաքրքրասէր մեր մանուկներու և պատանիներու ուսումնական վիճակին՝ կը փութամ միշտ հո՛ն ուր քննութեան հրաւէր ընդունիմ, բայց որչափ թէ ժամանակ ու պարագաները ներեն։ Բայց քանի որ հրապարակական քննութիւնները(¹) այս միջոցին մեծ հակառակութեան կ'ենթարկուին, պիտի չանանք նոյն իսկ «հանդիսական վարկեանները» յօդուտ գործածել՝ թափանցելու համար իրականին։ Մրչտի տարբեր տեսութիւն պիտի ունենայ յարգելի ընթերցողը «Հանդէսի» մը վրայ, եթէ այս տարի՝ այս քանի մը դիտողութիւնները կարդալէն ետքը, առիթ ունենայ գալ տարի մրցանակաբաշխութեան հանդէսի մը ներկայ գտնուելու։ Հմ՝ կարծես, չափը ձեռք առած պիտի չափե իւրաքանչիւր երեւոյթը. այսպէս ձեռնտա քննադատը ինքնին հասու պիտի ըլլայ՝ ըստ ասածին և եղածին մէջ եղած մեծ տարբերութեան։ Ա՛ՀՍ է արդեն իմ դիտաւորութիւնս ալ։

Մեթոտն՝ որուն պիտի հետեւիմք, չատ պարզ ու դիւրին պիտի գտնէ յարգելի ընթերցողը։ Պիտի առաջնորդենք իրեն անսայթաք։

Օրագիրներն ի ժամանակին ընդարձակ սիւնակներ զոհեցին այս նիւթին և սովորութիւն է եղած՝ չռայլել ամէն հանդէսի գրեթէ միեւնոյն գովասանքը։ Բացէ՛ք որ և է դպրոցի մը մրցանակաբաշխութեան նկարագրութիւնն և համեմատեցէք զայն նախորդ տարիներու նկարագրութեանց հետ. և պիտի տեսնէք նոյնիսկ խորհրդածութիւններ, և նոյն իսկ բառացի նմանութիւններ։ Եւ ի՞նչ տարբեր բան ըսի խեղճ տեղեկատուն, որուն պաշտօնն է միայն հանդէսը նկարագրել և ոչ քննադատել։ Եւ նոյն իսկ եթէ ուզէ, չի կրնար, վասն զի ժամանակ չունի քննադատելու. քանի որ օրն օրին պիտի հասցնէ իր լրագրին՝ իր տեղեկագրութիւնը։ Երբեմն արգահատանքը, երբեմն քաջալերանքը, երբեմն անձնական համակիր ծանօթութիւններ, երբեմն... եւայլն, առիթ կ'ըլլան նոյն իսկ ընդդէմ կամաց գրելու բաներ մը, որոնց ստուգութեան յօդուածագիրն անգամ դժուարաւ թէ հաւատայ երբեմն։ Ներկայ բազմութեան արդուզարդը։ յարդարանքի (decor) մեծաչուք կամ ո՛չ ըլլալը, ներկաներու անուանց երկարաձիգ ցանկն ևն., բաւական տեղ կը գրաւեն։

Մեր յօդուածը պիտի ջանայ ուշադրութիւն հրաւիրել՝ դպրոցներու և վարժարաններու տնօրէններու, հետեւաբար՝ ընթերցողներու ալ, հետեւեալ կէտերու վրայ։

1. Աշակերտաց մասնաւոր զարգացման վրայ։
2. Արտասանութեան կամ աւելի՝ diction-ի վրայ։
3. Լեզուներու ուսուցման վրայ։
Ա. Հայերէն։
Բ. Թուրքերէն։
Գ. Եւրոպական լեզուներ։
Ա. Անգլերէն, Բ. Գաղղիերէն, Գ. Գերմաներէն և իտալերէն, յունարէն ևն.
4. Երգի վրայ։
5. Երաժշտութեան վրայ։
6. Եղրակացութիւն։

Այս ցանկը պէտք չէ յուսահատցնել ընթերցողը։ Թէպէտ այս յառաջադրեալ կէտերու իւրաքանչիւրին վրայ հատորներ կրնան գրուիլ, բայց «սակաւ խօսքեր, մեծամեծ գործեր» սկզբունքն ամենալաւ առաջնորդն ընել ջանացինք մեր յօդուածին։

Ահա անուններն՝ ա՛յն վարժարաններու և դպրոցներու, ուր կրցանք 1907 տարուան մէջ անձամբ ներկայ գտնուիլ։

		Համառօտագր.
1. Բոպերդ վարժարան,	Մայիս 30	Բպ. Վ.,
2. Վիեննական վարժարան	Յունիս 21	Վի. Վ.
3. Ա. Յցուութեան Թերց(Ինկլիզ)	» 23	Ա. Յց.
4. Ս. Գր. Լուսաւորիչ վրժրն.	» 23	Գր. Լ.
5. Վենեդիկ Մխիթ. վարժարան (Քաղկեդն)	» 24	Վն.Վ.,
6. Կենդրոնական վրժրն	Յունիս 26	Կն. Վ.,

1. Աշակերտաց մասնաւոր զարգացումը։ Այսօր կրթութիւնը երկու գլխաւոր նպատակներ ունի, ուսուցանել ա. գիտութիւններ, և բ. լեզուներ։ Երկու նպատակներ՝ որոնք երբեմն ընդհիւսեալ և ընդխառնեալ, բաժնած են, կարծես, իրենց մէջ ուսանողութեան բովանդակ սահմանը (Gebiet)։ Եւրոպական ազգերէն չատերը մասնաւոր զարգացման առաջին կարգին թէ՛ յարմար առիթները և թէ յարմարագոյն միջոցները կը վայելեն. ընդհակառակն արեւելեան ազգերը աւելի կարծես լեզուներու համար ծնած են։ Պէտքերը կը սահմանագծեն ու կ'ուղղեն մաքի ոյժերը։ Լեզուներով հաղորդակից կ'ըլլայ արեւելքին եւրոպական ազգերու զարգացման, ergo լեզուներ պէտք են իրեն։ Բայց լեզու մը կամ լեզուներ պարզապէս խօսիլ՝ առանց գիտական զարգացման, պիտի նուաստացներ զմարդ — մարդամեքենայի մը, որ լարուելով միշտ պիտի կրկնէր իր միտքը որոշեալ չափով։ Մասնաւոր զարգացումն է, որ գիտականը՝ անգէտէն, գիտաւունը՝ տգէտէն կը զանազանէ։ Լաւ ուշադիր կ'ըլլան վերջին ժամանակներս արեւելեալք եւս մասնաւոր պաշարն ա՛լ աւելցնելու՝ իրենց լեզուական ձիրքերու վրայ...

Ականջներ չենք վիրաւորեր, եթէ ընդհանուր կերպով բենք, թէ մասնաւոր զարգացումը չատ մեծ անջրպետներ ցոյց կուտայ դպրոցի և դպրոցի միջև։ Մասնաւոր զարգացումը պիտի հետեւցնենք խօսուած «խօսքերէն» և աւարտաճառերէն։ Շատ դպրոցներու մէջ խօսուած ճառերը չենք կրնար նկատողութեան առնուլ երկու պատճառներու համար. նախ՝ կաղապարեալ, ձեւեալ, հասատատապ (stéréotype) խօսքերու մէջ՝ խօսքեր այո՛ կը գտնուին, բայց իմաստներ՝ չատ քիչ։ Ի զուր պիտի որոնէիք անոնց մէջ՝ օրուան հանդէսին յարմար նոր գաղափարներ, որ անհատականութիւնը (individualité) կազմեն՝ զայն արտասանող աշակերտին։ Հաղար անգամ խօսուածը՝ հազարուսմէկերորդ անգամ ալ կրկնելու տեղ, լաւագոյն չէ՞ արդեօք, ունկնդրաց ականջներուն խնայելը։ Շատ անգամ տեղեկագրերն իսկ բառացի նմանութիւններ կը կրեն, և յորդորներն ու «Հուսկ բանք»երը՝ արդէն գիտցուածի մը կրկնութիւնն են և ողորմելի կրկնութիւնը։ Մասաւոր պաշարի պակասութեան նշանակ է այս։ Երկրորդ. աշակերտներու բերանով՝ ուսուցիչներն են չատ անգամ որ կը խօսին։ Աշակերտաց գրածը արագրելու ձեռնարկութեան մէջ՝ ուսուցիչը դիւրագոյն կը գտնէ իր գաղափարները գրի առնուլ։ Այս՝ բնական է, չի կրնար մեղադրուիլ, բայց աշակերտին յառաջդիմութեան մէջ կեղծիք կը ներմուծէ։ Այս է պատճառն, որ ուսուցիչ կը ճանչցուի իր ոճին՝ այլեւայլ դպրոցներու մէջ «արբաքած» ճառերով, և եթէ քիչ մը աւելի հետամուտ ըլլանք, երեւան պիտի գայ, որ նոյն ուսուցիչն այլեւայլ դպրոցներու մէջ ալ կը դասախօսէ։ Ուսուցչին համար դրուատալից այս կէտը՝ դժբախտաբար վարժարաններու աշակերտաց կարծեցեալ յառաջդիմութեան նշանակ չէ։ Խօսինք օրինակով մը. Կեն. Վ.ի մէջ Պր. Արաքէլ Սարգիսեան՝ արաբերէն և պարսերէն ոտանաւորներով հիւսեալ թուրքերէն ճառ մը կը խօսի. բայց ապահովապէս իրը չէ այս ճառը, կը մատնէ հեղինակը՝ զՍ. Կ. էֆ.ն. որովհետեւ միեւնոյն ուսուցչին աշակերտներէն՝ Պր. Վ. Հիսարլեան՝ Վեն. Վ.ի մէջ նոյնպիսի ճառ մը կը խօսի՝ նոյն ուղղութեամբ. արաբերէն, պարսկերէն և օսմաներէն բանահիւսութիւններ դիրար ընդդրկած և իրարու փարած՝ կը մատնեն ճառին հեղինակը։ Նոյն երեւոյթն արդէն կը տեսնուէր Վի. Վ.ի մէջ եւս... Ab uno disce omnia = «Մէկը կ'ըսեմ, դուն ամէնքը հասկցի՛ր։»

Մասաւոր զարգացման այս պակասը չի բարեքծուիր, չի պարտկուիր, պէտք է մասը վերքի վրայ դնել։ Դերմաներէն, գաղղիերէն, անգլիերէն ևն. չատ մը լեզուներով խօսիլը՝ հարկաւորապէս չի հարկադրեր ունկնդիրը՝ հաճոյանալու թէ ճառախօս պարոնին մաքէն բղխած ըլլան այն գաղափարները։ Շատ անգամ ուսանողին բերանը փոխ կ'առնու՝ ա՛յս կամ ա՛յն գրագէտը՝ իր կարծիքները ծաւալելու։ Դպրոցավարական հին յիշատակներէս կը մի՛չեմ դէպք մը, որուն չարունակութիւնը տեսնել կը կարծեմ արդի հանդէսներու մէջ ալ։ Շրջանաւարտի մը — nomina sunt odiosa— պիտի վլացուէր առաջին կարգի վկայական՝ քննութեանց մէջ ցոյց տուած տկարութիւնը համար։ Կը պատրաստէ այս աշակերտը ճառանիւթ մը (thèse), որ վեր է իր կարողութենէն. ներդը կ'ինչայ, կը խոստովանի թէ՝ հրապարակի վրայ անուն ունեցող մըն էր ծածկուած նոյն աշակերտին չուքին տակ... անշուշտ առ բարեկամութեան կամ առ չահակամութեան... Զգուշալի՛ կէտեր։

Մասաւոր զարգացման վրայ չատ և չատ կրնայ գրուիլ, բայց աւելորդ կը գտնեմ, որովհետեւ այս տարուան հանդէսներու մէջ խօսուածները կա՛մ վերոյիշեալ ա-բան ունէին, և կա՛մ ողորմելի խօսքեր էին՝ յայտագրին նշանակեալ թիւը լեցնելու համար։ Զարտուղութիւն կը կազմէին այս տարի՝ Բպ. Վ.ի չրջանաւարտներու ճառերն, և ասոնց վրայ կ'ուզենք ծանրանալ՝ արդարացի գովեստներ տալու համար ճառախօս պարոններու, և փոքրիկ թերութիւնները նշանակելու համար՝ ի զգուշութիւն յաջորդ տարիներու։ Բայց կարելի է մինթէ բոլոր ճառերու վրայ խօսիլ։ Շատ պիտի երկարէր մեր արդէն երկար յօդուածն և չատ հեռուներ պիտի տանէր զմեզ։ Մասնաւորենք մեր խօսքը քանի մը հատին վրայ։

Բպ. Վ.ի յայտագրին Շրդ. ճառախօսն էր Պ. Կ. Աւանոզեան, որ ճառեց «19դ. դարու ընկերային բարեշրջման վրայ»։ Տիրացած էր պարոնն իր նիւթին, բայց փոխանակ 19դ. դարու՝ մենք զմեզ Քրիստոսի ծննդեան ժամանակները փոխադրուած տեսանք։ Հետեւցուցինք թէ պարոնն ապահովապէս ազդուած է Քրիստոսի գալստեան վրայ կրօնական գրքուածքէ մը։ Աբդէն ամէն դա՝ կ

ճանչնալ մարդը, ընդհակառակն, կրկէսի մէջ միայն վայրասուն վայրագութեանց և քիրտ ոյժի հանդիսատես կրնայ ընել զմեզ պարոնը։ Թերեւս կրկէսն իրը մրցարան նկատել ուզած ըլլայ չնորհալից պարոնը, այն առեն ըմբիշն ալ փոխելու էր իր նշանակութիւնը...։ Սարսռած ենք խոստովանիլ, որ շատ լաւ տպաւորութիւն կրեցինք, նկատողութեան առնելով ճառախօս պարոնին զարգացումը։

Նոյն ազդեցութիւնը կը յարուցանէր մեր վրայ Պր. Ա. Պաաւեան իր «Science et religion» գաղղիերէն բանախօսութեամբը։ Հանդարտ և յանկուցիչ արտաքնով և ներքին համոզմամբ համոզել կը ջանար զուրիչները։ Կը ճանչնայ անշուշտ ընթերցողն այս զարգացած երիտասարդն Արեւելքէն։ Մանրանկար տեսութիւն մըն էր այս ճառը՝ «Կրօնք ու գիտութիւն» ազդակներու իրարու հետ ունեցած աղերսին ժամանակէ մը ի վեր առած դարձումներու։ Պարոնը բնաբջման տեսութենէ երբեմն հանուած սխալ հետեւութիւնները մի առ մի պարզելով՝ մինչեւ առ Աստուած տարաւ իր ունկնդիրը։ Դարվին ու Սպենսըր բեմին վրայ կոչուեցան։ Բայց ծանօթ իրողութիւններ էին ասոնք։ Նոր տեսութիւն, նոր վարկած չկար հոս։ Դուէ կը սպասէինք, որ վերջին ժամանակներս այս նիւթին հրատապ աթոռուն տուողներ յառաջ բերուէին, Հէնքէլ և Վասման բեմ հանուէին։ Թերեւս մոռցուած էր այս վերջինս, կամ Ցիսուսեանի մը անունը Բպ. Վ.էն ներս չի կըրնար մուտք գործել։ Զենք կարծեր որ ճիշդ ըլլայ մեր այս կասկածը, վասն զի այն առեն տարակոյս պիտի ունենայինք գիտութեան նուիրուողներու առարկայականութեան վրայ (objectivité)։

Այս կասկածն ունենալ չկարենալով՝ պիտի սիպտակինք ըսել թէ ճառախօս պարոնն առիթ չէ ունեցեր ո՛չ թէ հետեւելու (որովհետեւ Դր. Ե. Թոփճեանի նախայդուածը Արեւելքի ընթերցողներու բաւական գաղափար տուած էր), այլ՝ ըստ արժանւոյն կշռադատելու այս խնդիրը։ Այս պարզուկ Վասման, զոր տարիներէ ի վեր իբր անուանի մրջնաբան (myrmécologue) կը ճանչնանք, կոչուած է՝ վեր ի վայր տապալելու ամբողջ monisme։ Աւարտաճառին մէջ սպասեցինք Պրոֆ. Պաուլէնի գրած քննադատութիւնը լսել՝ «Հէքէլի մը կիսաս ու կեղծ եղբակցութիւններու, sqhsnrբեան ու դիւրահաւանութեան մահավիրը», «Կրօնք ու գիտութիւն» անուամբ ճառի մը ընթացքը հարկ էր չշաղխել՝ նիւթապաշտութեան թերեւս այս վերջին երեւոյթն ալ։

Կը բաւականանանք այս երկու քայլ, վասն զի ո՛չ «Մարգկութեան զարգացման մէջ Ցանասանի ունեցած դերը» (քիչ մը չատ լաւատես ու մեծաքան ճառախօս՝ Պր. Ասու. Կլինս), ո՛չ «Ուսուցիչն պէ՞տք է քաղաքագէտ ըլլալ» (ճառախօս՝ Պր. Պոկան Տրանսարեւելքի)— զմեզ չշահագրգռեցին։ վասն զի կա՛մ մրկողմանի նիւթեր էին և կա՛մ հասարակ ուսանողի մը տեսութեան շրջագծէն դուրս։ Հոս կընայինք դասել իրը յաջողած նիւթ՝ Դր. Լ.ի աշակերտ Պր. Թնկրեանի՝ գերմանական մասենագրութեան վրայ կարդացածը, որ կարծես գերմ. մասենագրութեան վրայ գրուած բազմաթիւ երկերէն մէկուն ընդօրինակութիւնն էր։ Նոյնպէս Պր. Տէպէյանի (Նոյն վարժարանի ասկերտ)՝ երկերականութեան վրայ կարդացածը։

Դուրս կը թողունք դիտմամբ՝ բոլոր հանդէսներու մէջ խօսուած միւս ճառերն ու խօսքերը, որոնք աւելորդ կրկնութիւններէ, ողջոյնի բացագանչութիւններէ, պարզամիտ ենթադրութիւններէ, և չա՛ռ մը անձնագովական յոխորտաբանութիւններէ համադրեալ ու բաղադրեալ կցկցանքներ էին դժբախտաբար։ Պիտի անդրադառնանք այս ճառերուն, երբ անոնց լեզուն նիւթ պիտի ընենք մեր դիտողութեան։

ԹԱՔՈՒԼ ՎԱՆԱՆԴԱՑԻ

ՈՍԿԵՂԻՆԻԿ ՊԱՏՈՒԵՐՆԵՐ

ՓԱՌՔ, ՊԱՏԻՒ ԵՒ ԴՐԱՄ

Ամէն մարդ կը փափաքի ունենալ յարգ, պատիւ, համբաւ, հարստութիւն և ասոնց նման գեղեցիկ բաներ։ և չի բաւականանար մէկ երկուքովը, այլ եթէ կարելի ըլլայ՝ ամէնքն ալ միասին ունենալ կ'ուզէ։ Նշանաւոր կենցաղագէտներ և փիլիսոփաներ առաջուց ի վեր զանազան միջոցներ յանձնարարած են այս հաճոյական բաները ձեռք բերելու համար, բայց կ'երեւի թէ յաջողութեան բուն եղբակը չեն գտած, կամ իրենց գիւտին բացատրութեան մէջ անըմբռնելի եղած են, ապա թէ ոչ ամէն օր փափաքելի երանութեան մը մէջ գտնուած պիտի ըլլար այսօր։

Հիմա որ ամէն գիտութիւն սկսած է ժողովրդականանալ, Լօզէ անուն անձ մը ալ շատ դիւրըմբռնելի և մեթոտիկ պարունակութեամբ գիրք մը հրատարակած է Լայպցիկի մէջ, Յաջողութեան լաւագոյն ուղին անուամբ, որուն յառաջաբանին մէջ հեղինակը կ'ըսէ որ եթէ այս գիրքով ալ մարդիկ չկարենան փառք, պատիւ, հարստութիւն եւն. ձեռք բերել, այլեւս յանցանքն իրենցն է։ Լօզէի այս գիրքին մէջ յանձնարարուած է հաւատք ունենալ։ և հեղինակը կը ջանայ հաստատել թէ ընկերական ալեւորի մէջ հարստութիւն, փառք և պատիւ ձեռք բերելու միակ միջոցն է իր աշխատութեան արդիւնքին ապահովութեան վրայ հաւատք ունենալ։ Ճշմարիտ է թէ երբ մարդ իր գործին վրայ հաւատք ունենայ, հաստատ կամք ալ կ'ունենայ ինքզինքն կատարելագործ ելլելու։ հետեւաբար կամքի ամրութեամբ կրնայ թէ՛ իր գործունէութիւնը կանոնաւորել և թէ իր ցանկութիւնները սանձել։ Մարդ իր կամքին ուժովն է որ կը զօրացնէ իր առաղջութիւնը, կ'ուղղէ իր կարգերն սխալները կարելի է դարմանել կամ նորոգել։

4.— Խնայասէր եղիր։ Այնպիսի ամուր վիճակ մը պատրաստէ քեզի համար, որ մեծ կարօտութեան առեն կարենայ փրկել քու գոյութդ, ապագայ և կեանքդ։ Աւելորդ ծախք մի՛ ըներ բնաւ։ Ակնոջ մի՛ կախեր անմիտ անձերու խօսքին և խորհուրդին, որոնք կը քննադատեն ու կը խծծեն քու ըրածդ. անոնք քիչ առնէն պիտի փափաքին քու ըրածիդ պէս ըրած ըլլալ։ հաստատ ծրագիր մը պատրաստէ՛ դուն քեզի համար, որուն համեմատ կարենաս օրական, շաբաթական կամ ամսական գումար մը խնայել ու պահել, և մի՛ փոխեր այդ ընթացքդ։ լաւագոյն համարէ քիչ մը աւելի աշխատիլ, քան պահել որոշած գումարդ պակեցնել։

5.— Հաճիս բռնի՛։ Ամէն վայրկեան պէտք է որ գործիդ վիճակը գիտնաս և ըստ այմմ վարուիս։ Ցոգնութենէն մի՛ ընկրկիր։ Երկու էշ բռնէ։ «Կեանքի օգտակար ծախքեր» և «աւելորդ ծախքեր» վերնագրով։ ամսավերջին հանեմատէ զանոնք, և դուն ալ պիտի զարմանաս։ Բայց պէտք է որ դուն անպէտ համարիս ինչ որ բացարձակ պէտք մը չէ։

6. Դնի՛ կեանքիդ ծրագիրը։ Արդուր Շօբէնհաուէր կ'ըսէ. «Կեանքը աշխատելով յոգնելու, սպառելու համար մեծակ մը պատիճ է մարդուս համար.» պէտք է դիտնաս գործառնութեանդ սահմանը և այս՝ ալ ընդարձակօրէն բացատրուած ծրագրով։ Ամէն գան, ամէն տարուան համար ծրագիր մը պատրաստէ, ամիսներու բաժնուած և գլխաւոր նպատակդ աչքի առջեւ պահէ միշտ։ Ցօրդդ ամսուան ընելիքդ, նախապէս որոշէ միշտ, և ոչ թէ օրը օրին։

7. Կարդա։ Բաւականի հարցուցին թէ ինչպէս հարստացած էր։ Հին լրագիրներու ու մաշած գիրքերու դէզ մը ցուցնելով ըսաւ. «Ասոնք կարդալով հարստացայ»։ Էմիսըն տասնեհինգ տարեկան եղած տեսին, իր քաղաքին հանրային մատենադարանին մէջ այնչափ շատ գիրք կարդացած էր, որոնց շարքը իրարու քով կանգուն դիրքով, հինգ մեդր երկարութիւն ունէր։ Շատ անգամ պատահած է որ մարդ գրքի մը մէջ հանդիպած լաւագոյարբ մը թելադրուելով մարդ եղած է։ Կարելի է որ օգտակար չըլլան այնպիսի գիրքեր, որոնց հեղինակները պատրաստած են զանոնք իրենց ամբողջ կեանքին մէջ ունեցած փորձառութեամբ։ Քարնէկի ըսած է թէ անպիտան ու անարժէք մարդոց յաջանիչը բան չկարդանին է։ Ո և է պաշտօնեայ մը որ պարապոյ ժամերուն մէջ կարդալու փափաք չի զգար, իր պետին հաճելի ըլլալու յոյսը թող չունենայ։» Վանաէրպիլտ ալ ըսած է նմանապէս։— «Մարդ մը որ կը կարծէ թէ այլ ուս կարդալու պէտք չունի, կը ցուցնէ թէ դեռ վարժարան երթալու շատ պէտք ունի։»

8. Միաs սովրե՛։— Ամէն առիթէ օգուտ քաղէ նոր բան մը սորվելու, որպէս զի ինքզինքդ զանազան վիճակներու մէջ կարենաս կառավարել, նոյն իսկ եթէ ատոնք քու գործիդ և պաշտօնդ հետ վերաբերութիւն չունենան։ Լաւ բացատրութիւն առ ամէն բանի վրայ և մի՛ գոհանար մինչեւ որ կատարելապէս իսկ լսմուտ չըլլաս խնդրոյն ամէն մանրամասնութեանց։ Մասնաւորապէս ուշ դիր ու զգաստ բնական գիտութեամբ։ Փնտրա՛, լսէ գիտական ամէն բանախօսութիւն, այցելէ՛ մատենադարանները, լսարանները, արուեստանոցները, միւզէումները ու հաւաքումները։

9. Ամէն վայրկեան օգտակար բան բեղի։—Ժամանակը քու գրամագլուխդ է։ պէտք է որ ամէն վայրկեան քեզի տոկոս բերէ։ մեծ յիմարութիւն է «ժամանակը սպաննել»։ Ժամանակը կեանք է։

10. Զըլլայ որ խարդախութիւն ընես։— Խարդախութեան պատ/ժը ինքն իր մէջն է. եթէ չհերքակալուիս, զղջումը կը ձերբակալէ զքեզ։

Իրաւ է թէ այս կանոնները գործադրելով հանդերձ անյաջող մնացողները անյաջողութեան պատճառը իրենց անձին մէջ փնտռելու են։

ՄԵՆՆԱՔ

ԱՌՏՆԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Տախտակ չփելու համար լաւագոյն է բարակ աւազ և տաք ջուր գործածել։ Սօտն և ամառը կը դեղնեցնեն փայտը։ Շփուած առարկան պաղ ջուրով վար տալու է ապա։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

Զինու և Ճարոնի յարաբերութեանց մասին Լոնտոնէն հետեւեալը կը գրեն վիեննական թերթի մը։

Ճարոնական շրջանակներու մէջ կը յայտարարուի թէ ցաւալի և անհիմն է Զինու մէջ ցոյց տրուած դիւրազգածութիւնը այն իրողութեան համար թէ վերջերս կնքուած միջազգային պայմանագրութեանց մէջ —ինչպէս և Ցրանսայի ու Ճարոնի միջեւ կնքուածը— խնդրոյ առարկայ եղած ըլլայ Զինու ամբողջութեան երաշխաւորութիւնը։ Երբ նկատողութեան առնուին Զինու մէջ անցած դարձածները, մանաւորապէս վարիչ շրջանակներուն հակումները, սա յայտի կ'ըլլայ թէ Զին կը ջանայ Նորէն օգտակար ընծայելու իր ունեցած անգին ոյժերը։ զինուորական ու հանրային կրթութեան կառուցին վրայ ևն. մեծ գործունէութիւն ցոյց կուտայ՝ ամենամեծ հաստատակամութեամբ կազմելով այդ երկրին ապէս տասը տարի առաջուան կեանքին։ Եթէ այդ ջանքերուն չօշափելի արդիւնքները տակաւին մեծ քանակութեամբ չեն յայտնուիր, սոսը համար պէտք չէ զարմանալ։ Զինու ներքին ընդարձակութիւնն զան, ընդարձակութիւն մը որ ամէն տեսակ ծրագիրներ կը դանդաղեցնէ, յապաղեցուցիչ անագին ազդեցութիւն մը գործած է այն իրողութիւնը թէ Զին կ'աշխատի ելլել իր թմրութենէն՝ կեանքի կատարեալ գործունէութեան մէջ մտնելու համար, որով իր փոփոխութիւնը կը ձեռնարկէ ճարձնէն շատ աւելի գործունէութեան նեռաղ նպաստաւոր պայմաններու մէջ։ Իրաց այս վիճակին հանդէպ Զինու համար վիրաւորիչ բան մը չկայ, բայց, ընդհակառակը, նպատաւոր բան մը՝ այն իրողութեան մէջ թէ ուրիշ տերութիւններ հոգածութիւն կ'ունենան, Ծայրագոյն Արեւելքի կացութեան վերաբերեալ կարեւոր պայմանագրութեանց կնքման պահուն, յանձն առնել Զինու մէջ իրաց վիճակին պահպանութեան երաշխաւորութիւնը, մինչեւ այն օրը որ Զին բաւական կարող ըլլայ ինքը կատարելու այդ երաշխաւորութիւնը։ Այդ երաշխաւորութիւնը, ամէն պարագայի մէջ, բարեացակամութենէ ու բարեկամութենէ միայն ներշնչուած է։ Միջազգային քաղաքականութեան արդի ընթացքը նկատողութեան առնելով, իրաւ է որ պատճառ մը չկայ խորհելու թէ երաշխաւորութեան այդ մասուցումը սկզբունքներու մասին գըլխաւոր համաձայնութեան կառուցին անցնի գործնական կիրառումի կողմին։ Այս նկատումը խիստ մեծ գոհունակութիւն կընայ պատճառել Ճարոնի, քանի որ ինքն ալ պէտք է մեծապէս փափաքող ըլլայ, իր ապագայ զարգացումին համար, խաղաղութեան խանդաւառմը առաջ քերելիք պատճառներուն անհետացմանը։

—Եռքոմայէն կը հեռագրեն թէ Զինու և Ճարոնի միջեւ վէճ մը կայ Ֆվանթոյի երկրին համար՝ Քորէայի հիւսիսային կողմը։ Ճարոն այդ տեղը ձեռք անցուցած է և Զին իրրեւ իրը կը պահանջէ զայն։ Ֆվանթոյի բնակիչներն են 600,000 Քորէացի և 400,000 Զինացի։ Զին զինուոր կը ղրկէ։ բայց Ճարոն չուզեր այդ մասին որ և է պահանջում նկատողութեան առնել, ըսելով թէ այդ երկիրը քորէական չրջանակին մէկ մասը կը կազմէ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԲՈՐԹՈՒԿԱԼ

Բորթուկալի գահաժառանգ Տոմ Լուի Ֆիլիբ իշխանը, որ այս միջոցիս ուղեւորութիւն մը կը կատարէ Ափրիկէի բորթուկէզ սեպհականութիւններուն մէջ, կ'այցելէ նաեւ հարաւային Ափրիկէի անգլիական սեպհականութիւնները, ուր խիստ ջերմագին ընդունելութիւն մը կը գտնէ. այդ պարագան անգամ մը եւս կը հաստատէ Անգլիոյ և Բորթուկալի յարաբերութեանց մտերմական հանգամանքը։ Բրէդորիայի մէջ իշխանութիւնները և ժողովուրդը հանդիսաւոր ընդունելութիւն մը ըրին Տոմ Լուի Ֆիլիբ իշխանին։ Եռհանդէս պուբկի մէջ անոր բարի գալուստ մաղթեցին քաղաքապետը, առեւտրական սենեակին նախագահը և Թրանսվալի կաթոլիկ եպիսկոպոսը։ Ժողովուրդը խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրաւ Բորթուկալի իշխանին։ Հանդիսաւոր սենեակը սեղան մը տուաւ ի պատիւ իշխանին։ Ներկայ գտնուեցան նաեւ Թրանսվալի բոլոր կարեւոր անձնաւորութիւնները, նախարարները, ժողովականները, անգլիացի բազմաթիւ սպաներ, բոլոր հիւպատոսները և այլն։ Նոթալի մայրաքաղաքին մէջ՝ Մարիցպուրգ, որ չքեղապէս զարդարուած էր, Բորթուկալի իշխանը ընդունուեցաւ կուսակալին, նախարարապետին, քաղաքապետութեան Խորհուրդին և զինուորական սպաներու կողմէ։ Իշխանին ի պատիւ տրուած հացկերոյթին առեն նախարարապետը բաժակաճառ մը արտասանելով յայտարարեց թէ իշխանին այցելութիւնը նշան մը կը նկատուի այն կարեւորութեան զոր Բորթուկալ կուտայ իր գաղթավայրերուն և հարաւային Ափրիկէի ապագային։ Խորհրդարանին մէջ կատարուած ընդունելութեան մը պատեն Տոմ Լուի Ֆիլիբ իշխանը, բարի գալուստ մաղթող բանախօսութեան մը պատասխանելով, յայտարարեց թէ Բորթուկալ հարաւային Ափրիկէի մէջ իրեն ինկած պարտականութիւնները միշտ պիտի կատարէ։ Նաեւ ներմագին բարեմաղթութիւններ ըրաւ Նոթալի գաղթավայրին համար։ Այդ փոքր բանախօսութիւնը, որ մեծ եռանդով արտասանեցաւ։ բուռն ծափերով ողջունուեցաւ։ Նորֆոլքի զօրագունդին սպաները սեղան մը տուին ի պատիւ Բորթուկալի իշխանին։

ԱՒՍՏՐԻԱ - ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Լրագիրները զրոյցներ կը յիշեն թէ Աւստրիոյ Դահլիճը մասնակի փոփոխութեանց պիտի ենթարկուի, վասն զի ենթասիսական ժողովին հողագործական երկու կուսակցութիւնները իրենց լրագիրներուն մէջ կը պահանջեն ներկայացուցիչ ունենալ նախարարութեան մէջ։ Վերջին ընտրութենց հետեւանքով կուսակցութեանց վիճակին կրած փոփոխութիւնները հաւանօրէն պիտի մղեն նախարարապետը բանակիցել զանազան կուսակցութեանց պետերուն հետ, Ռայխսրաթի նատաշրջանին բացումէն առաջ, որ հոկտեմբերի վերջին կէսին տեղի պիտի ունենայ։ Այդ բանակցութեանց մէջ ի մէջ այլոց պիտի քննուի նախարարութեան վերակազմութեան խնդիրը՝ երեսփ. ժողովին մէջ կուսակցութեանց վիճակը աչքի առջեւ ունենալով։ Նոյն Ցրայէ Բրեսէ կ'ըսէ թէ հաւանօրէն առեւտրական նախարար Տօքթ. Ցոզէֆ և գերման ազգային նախարար Պ. Բրաստ պիտի հրաժարին։ Ուրիշ լրագիրներ ալ նաեւ հաւանական կը նկատեն կրթական նախարար Պ. Մարքէդի հրաժարականը։ Հոս լրագիրներն ալ կ'ըսեն թէ Տոքթ. Ցոզէֆ եթէ պաշտօնէ դադրի, նահանգային չեհ պանքային ընդհանուր տնօրէն պիտի կարգուի, անուանումմը զոր կը կատարէ Պոհէմիոյ նահանգային Խորհուրդը։

—Աւստրիոյ և Հունգարիոյ նախարարութիւնները յառաջիկայ շաբթու պիտի ձեռնարկեն պետական պայմանագրութեան նպ։ Զինու անագին ընդարձակութենէն զատ, ընդարձակութիւն մը որ ամէն տեսակ ծրագիրներ կը դանդաղեցնէ, յապաղեցուցիչ անագին ազդեցութիւն մը գործած է այն իրողութիւնը թէ Զին կ'աշխատի ելլել իր թմրութենէն՝ կեանքի կատարեալ գործունէութեան մէջ մտնելու համար, որով իր փոփոխութիւնը կը ձեռնարկէ ճարձնէն շատ աւելի գործունէութեան նեռաղ նպաստաւոր պայմաններու մէջ։ Իրաց այս վիճակին հանդէպ Զինու համար վիրաւորիչ բան մը չկայ, բայց, ընդհակառակը, նպատաւոր բան մը՝ այն իրողութեան մէջ թէ ուրիշ տերութիւններ հոգածութիւն կ'ունենան, Ծայրագոյն Արեւելքի կացութեան վերաբերեալ կարեւոր պայմանագրութենց կնքման պահուն, յանձն առնել Զինու մէջ իրաց վիճակին պահպանութեան երաշխաւորութիւնը, մինչեւ այն օրը որ Զին բաւական կարող ըլլայ ինքը կատարելու այդ երաշխաւորութիւնը։ Այդ երաշխաւորութիւնը, ամէն պարագայի մէջ, բարեացակամութենէ ու բարեկամութենէ միայն ներշնչուած է։ Միջազգային քաղաքականութեան արդի ընթացքը նկատողութեան առնելով, իրաւ է որ պատճառ մը չկայ խորհելու թէ երաշխաւորութեան այդ մասուցումը սկզբունքներու մասին գըլխաւոր համաձայնութեան կառուցին անցնի գործնական կիրառումի կողմին։ Այս նկատումը խիստ մեծ գոհունակութիւն կընայ պատճառել Ճարոնի, քանի որ ինքն ալ պէտք է մեծապէս փափաքող ըլլայ, իր ապագայ զարգացումին համար, խաղաղութեան խանդաւառմը առաջ քերելիք պատճառներուն անհետացմանը։

—Եռքոմայէն կը հեռագրեն թէ Զինու և Ճարոնի միջեւ վէճ մը կայ Ֆվանթոյի երկրին համար՝ Քորէայի հիւսիսային կողմը։ Ճարոն այդ տեղը ձեռք անցուցած է և Զին իրրեւ իրը կը պահանջէ զայն։ Ֆվանթոյի բնակիչներն են 600,000 Քորէացի և 400,000 Զինացի։ Զին զինուոր կը ղրկէ։ բայց Ճարոն չուզեր այդ մասին որ և է պահանջում նկատողութեան առնել, ըսելով թէ այդ երկիրը քորէական չրջանակին մէկ մասը կը կազմէ։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԲՈՐԹՈՒԿԱԼ

Բորթուկալի գահաժառանգ Տոմ Լուի Ֆիլիբ իշխանը, որ այս միջոցիս ուղեւորութիւն մը կը կատարէ Ափրիկէի բորթուկէզ սեպհականութիւններուն մէջ, կ'այցելէ նաեւ հարաւային Ափրիկէի անգլիական սեպհականութիւնները, ուր խիստ ջերմագին ընդունելութիւն մը կը գտնէ. այդ պարագան անգամ մը եւս կը հաստատէ Անգլիոյ և Բորթուկալի յարաբերութեանց մտերմական հանգամանքը։ Բրէդորիայի մէջ իշխանութիւնները և ժողովուրդը հանդիսաւոր ընդունելութիւն մը ըրին Տոմ Լուի Ֆիլիբ իշխանին։ Եռհանդէս պուբկի մէջ անոր բարի գալուստ մաղթեցին քաղաքապետը, առեւտրական սենեակին նախագահը և Թրանսվալի կաթոլիկ եպիսկոպոսը։ Ժողովուրդը խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրաւ Բորթուկալի իշխանին։ Հանդիսաւոր սենեակը սեղան մը տուաւ ի պատիւ իշխանին։ Ներկայ գտնուեցան նաեւ Թրանսվալի բոլոր կարեւոր անձնաւորութիւնները, նախարարները, ժողովականները, անգլիացի բազմաթիւ սպաներ, բոլոր հիւպատոսները և այլն։ Նոթալի մայրաքաղաքին մէջ՝ Մարիցպուրգ, որ չքեղապէս զարդարուած էր, Բորթուկալի իշխանը ընդունուեցաւ կուսակալին, նախարարապետին, քաղաքապետութեան Խորհուրդին և զինուորական սպաներու կողմէ։ Իշխանին ի պատիւ տրուած հացկերոյթին առեն նախարարապետը բաժակաճառ մը արտասանելով յայտարարեց թէ իշխանին այցելութիւնը նշան մը կը նկատուի այն կարեւորութեան զոր Բորթուկալ կուտայ իր գաղթավայրերուն և հարաւային Ափրիկէի ապագային։ Խորհրդարանին մէջ կատարուած ընդունելութեան մը պատեն Տոմ Լուի Ֆիլիբ իշխանը, բարի գալուստ մաղթող բանախօսութեան մը պատասխանելով, յայտարարեց թէ Բորթուկալ հարաւային Ափրիկէի մէջ իրեն ինկած պարտականութիւնները միշտ պիտի կատարէ։ Նաեւ ներմագին բարեմաղթութիւններ ըրաւ Նոթալի գաղթավայրին համար։ Այդ փոքր բանախօսութիւնը, որ մեծ եռանդով արտասանեցաւ։ բուռն ծափերով ողջունուեցաւ։ Նորֆոլքի զօրագունդին սպաները սեղան մը տուին ի պատիւ Բորթուկալի իշխանին։

ԱՒՍՏՐԻԱ - ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Լրագիրները զրոյցներ կը յիշեն թէ Աւստրիոյ Դահլիճը մասնակի փոփոխութեանց պիտի ենթարկուի, վասն զի ենթասիսական ժողովին հողագործական երկու կուսակցութիւնները իրենց լրագիրներուն մէջ կը պահանջեն ներկայացուցիչ ունենալ նախարարութեան մէջ։ Վերջին ընտրութենց հետեւանքով կուսակցութեանց վիճակին կրած փոփոխութիւնները հաւանօրէն պիտի մղեն նախարարապետը բանակիցել զանազան կուսակցութեանց պետերուն հետ, Ռայխսրաթի նատաշրջանին բացումէն առաջ, որ հոկտեմբերի վերջին կէսին տեղի պիտի ունենայ։ Այդ բանակցութեանց մէջ ի մէջ այլոց պիտի քննուի նախարարութեան վերակազմութեան խնդիրը՝ երեսփ. ժողովին մէջ կուսակցութեանց վիճակը աչքի առջեւ ունենալով։ Նոյն Ցրայէ Բրեսէ կ'ըսէ թէ հաւանօրէն առեւտրական նախարար Տօքթ. Ցոզէֆ և գերման ազգային նախարար Պ. Բրաստ պիտի հրաժարին։ Ուրիշ լրագիրներ ալ նաեւ հաւանական կը նկատեն կրթական նախարար Պ. Մարքէդի հրաժարականը։ Հոս լրագիրներն ալ կ'ըսեն թէ Տոքթ. Ցոզէֆ եթէ պաշտօնէ դադրի, նահանգային չեհ պանքային ընդհանուր տնօրէն պիտի կարգուի, անուանումմը զոր կը կատարէ Պոհէմիոյ նահանգային Խորհուրդը։

—Աւստրիոյ և Հունգարիոյ նախարարութիւնները յառաջիկայ շաբթու պիտի ձեռնարկեն պետական պայմանագրութեան բանակցութեանց։ Հունգարիոյ նախարարապետ Տօքթ. Վէքերլէ սեպ. 9ին Վիեննա պիտի երթայ՝ Ցրանց Նոդէֆ կայսր ներկայանալու, քաղաքական կացութեան և պետական պայմանագրութեան բանակցութիւնները վերսկսելու համար։ Հունգարիոյ կառավարական շրջանակներուն մէջ յոյս կայ թէ պետական պայմանագրութեան վերջնական կնքումը պիտի յաջողի մինչեւ Խորհրդարանին նըստաշրջանին բացումը։

—Վիեննայէն Թանի Բղթակիցը կը հեռագրէ թէ մեծ ռազմափոխներուն առեն օդին տաքութենէն շատ դիւուրներ հիւանդացեր և նոյն իսկ եօթը հոգի մեռեր են այդ հիւանդութեանց հետեւանքով։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Վիկէնտ կայսրը կիրակի իրիկուն Պերլին ժամանելով, երկուշաբթի, Սրբանի զօրահանդէսին և Թատերական հանդիսական ներկայացումէն եռքը, Վիլհէլմսֆելտն գնաց, նաւային մարզանքներուն դիտելու։ Սեպտ. 9ին նոքէն ներկայ գտնուելու։ Սեպտ. 9ին նոքէն Վէսթֆալիա պիտի երթայ՝ զինուորական մեծ ռազմափոխներուն ներկայ գտնուելու համար։

—Կիրակի օրը Էյլսաւի մէջ արարողութիւն մը կատարուեցաւ Էյլսաւի ճակատամարտին համար։ Ներկայ գտնուեցան Բրունսիոյ Ցրիտրիխ իշխանը, Բրունսիոյ զօրաբանակին հրամանատարը և նոյն ճակատամարտին մասնակցող զօրագունդերուն կռզէ պատուիրակներ։ Ռուսական հիւպատոսը պակ մը դրաւ ռուս զինուորներու գերեզմանին վրայ։ Ցրիտրիխ իշխանին ետքը խօսեցաւ Նահանգին կուսակալը՝ յիշելով Նարոլէոնի այդ յաղթակալը՝ յիշելով Նարոլէոնի այդ յաղթակալ պատերազմին պատմութիւնը, որուն տարեդարձին հանդէսը, չահեկան զուգադիպութեամբ կը հանդիպէր՝ Սրբանի տարեդարձին առջի օրուան։

—Լրագիրները կը ծանուցանեն թէ ներքին գործոց Նախարդ Նախարար Պ. Բողատովսքի իր պարապոյ ժամերէն կ'օգտուի՝ իր յիշատակները գրելու համար։

ԱՆԳԼԵՒՌՈՒՍ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ծայրագոյն Արեւելքի մասին Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ դաշնագրութեան վրայ խօսելով, Օպսերվըր կը գրէ.— «Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ Ծայրագոյն Արեւելքի վերաբերեալ դաշնագրութեան սառագրութիւնը պատմական կոչուելու արժանի դէպք մըն է, վասն զի առիկա երկու ազգերու միջեւ տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող քաղաքական մրցումին և հակառակութեան վերջ կուտայ, ինչ որ մեծ գոհունակութեան պատճառ մըն է բոլոր հեռաւոր Անգլիացիներուն համար։ Այս դէպքը պատմութեան մէջ երկար գլուխ մը վերջացնելով, նոր մը կը բանայ։ Ասկիա Ցրանսայի հետ Անգլիոյ համաձայնութեան տրամաբանական հետեւանքն էր, վերջին օղակը այն դաշնագրութեան բնական շղթային, զոր Խուտար Թաղտարը յառաջ բերաւ երկրին շահերուն և եւրոպական ներդաշնակութեան համար։ Աւելորդ է ըսել թէ թագաւորին կը պատմնք այս դաշնագրին կնքումը։ Անգլիա Ծայրագոյն Արեւելքի ներքին գործերուն չի միջամտեր։ Միջազգային քաղաքականութեան մէջ, Ծայրագոյն Արեւելքի շահերն են որ ապահովուեցան, և առանք ալ այժմ նման են Ռուսիոյ շահերուն։ Հիմա Անգլիա դուրս եկաւ իր «չեղոք մեկուսացում»էն։» Մարճինկ Բոսդ կը գրէ.— «Տարակոյս չկայ թէ Ռուսիոյ հետ Ծայրագոյն Արեւելքի մասին դաշնակցութիւնը մը համաձայն է Անգլիոյ մէջ տիրող այժմեայ ընդհանուր տրամադրութեան։ Վերջին տարիներու մէջ գրեթէ ամէն դաշնագրութիւն, զինակցութիւն կամ համաձայնութիւն ջերմ ընդունելութիւն դտաւ Անգլիացիներէն, ինչ որ նախապէս դատապարտելի կը համարուէր։»

ԽԱՐԱԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Լիոնէն երկուշաբթի օրուան թուականով հետեւեալը կը հեռագրեն Բարիզի Թերթերուն.

Վարիզ Ըսկերութեան արկղակալը, մէկ քանի օրէ ի վեր, դժուարութիւն կը քաշէր վճարումներ ընելու համար։ Շաբաթ օրը մէկ քանի յանախորդներու փոխանակագիրներուն արժէքը կարելի չեղաւ վճարել։ Վարչական Խորհուրդն անդամները, զարմացած և յուզուած, Տնօրէնը՝ Պ. Լուի Տիւպիւին կոչել տուին, սակայն լուր առին թէ երկու օրէ ի վեր բացակայ էր։ Վարչական Խորհուրդը, լուր մը չկրնալով առնել, իմաց տուաւ ոստիկանութեան, որ խուզարկութիւն մը կատարեց նոյն հաստատութեան կեդրոնին մէջ։ Արկղին մէջ օ՛չ դրամ գտնուեցաւ և ոչ ալ ատանդ թղուած գումարներուն հաշիւները կային։ Նոյն իսկ ելքին ենթադրական քանակութիւնը կարելի չեղաւ սահմանել։ փորձագէտները միայն պիտի կրնան վիճակը ճշդել։ Այդ խարդախութեան ամէնէն աւելի զոհ գացած են փոքր վաճառականներ։ Կէսօրէն ետքը ոստիկանութիւնը նորէն քննութեան ձեռնարկած էր, երբ լուր առնուեցաւ թէ Պ. Լուի Տիւպիւի անձնասպան եղած է սա պարագաներուն մէջ։— Պ. Լուի Տիւպիւի ըսած էր որ տեղ մը պիտի երթայ և մեկնած էր։ Արդարեւ իր ընտանիքին մօտ գացած էր՝ ամարանոց մը՝ Սառն գետին եզերքը։ Հոն հասնելուն յանձնարարած էր որ զինքը ուզողներուն ըսեն թէ բացակայ է։ Առաւոտն Պ. Լուի Տիւպիւի կինը հրազէնի ձայն մը լսեց. իսկոյն չորս կողմը խուզարկելով փոքր սենեակի մը մէջ գտաւ իր ամուսնոյն դիակը՝ ալ քանքէն գնդակով զարնուած. քովը կար ռէվոլվէրը՝ մէկ գնդակը միայն արձակուած։ Մահը վայրկենական եղած էր։ Տիկին Տիւպիւի կատարելապէս տեղեակ չէր իր ամուսնոյն կացութիւնը, բայց լրագիրներուն մէկ կարգալով անոր հետաքրքրութեան առաջ բերած յուզումը, պատճառը հարցուցած էր։ Պ. Լուի Տիւպիւի պատասխանած էր.— «Բիչ մը տպասէ. պիտի հանուիմ և միասին Լիոն պիտի երթանք՝ ինքզինքս արդարացնելու։» Բոլի սենեակը երթալով քարէրաձայն ըսած էր թէ չուզեր գողի մը պէս ձերբակալուիլ։ այդ խօսքին եռքը լսուած էր հրազէնին պայթումը։ Պ. Լուի Տիւպիւի 55 տարեկան էր և պատուաւոր դիրք մը ունէր։ չորս զաւակ կը թողուր։ Մամուլի վիճակահանութենէն հարիւր հազար ֆր. շահած էր։

ՁԱՆԱՁԱՆ ԼՈՒ

կայանալու պատիւը ունեցան և արժանացան Կայս. մեծաթանց։ Ծովակալը, Կ. Պոլսէն մեկնելուն առթիւ, իր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց յոտս Կայս. Դահլիճ, և Կ. Պոլիս գտնուած միջոցին իրեն նկատմամբ եղած հիւրասիրութեան և Կայս. շնորհներուն համար երախտագիտութիւն մատոյց։ Թարգմանի պաշտօնը կատարեց արարողապետ Կոլիպ փաշա։ Ցեռայ դեսպանը ու Ծովակալը, Կայս. արտօնութեամբ, Կայս. Պալատէն մեկնեցան և Հիլսար չոգենաւը գացին։ Սբ Զարլս Տըրուրի Ծովակալը այսօր կը մեկնի Կ. Պոլսէն։

ԱԹԻՆԵՔԻՆ կը գրեն թէ Վեհ. Սուլթանին Դահակալութեան Տարեդարձին օրը, Յունաստանի արտաքին գործոց Նախարարը օսմ. դեսպանատունը երթալով, հեղլէն կառավարութեան անունով շնորհաւորական այցելութիւն տուեր է դեսպան Բիֆիթի պէյի։ Աթէնք գտնուող օսմ. հպատակներն ալ դեսպանատուն երթալով շնորհաւորական այցելութիւն տուեր և բարեմաղթութիւններ ըներ են Կայս. արեւշատութեան համար։

ԿԱԼԱՏ գտնուող օսմ. հպատակները, Վեհ. Սուլթանին Դահակալութեան Տարեդարձին օրը խիստ փայլուն հանդէսներ կատարեր են։ Կիրակի իրիկուն Բիկիէ Կարոլ շրջանարին մէջ մեծ հացկերոյթ մը տրուեր է, որուն ներկայ գտնուեր են տեղւոյն կառավարիչ Պ. Միրէսքօ, ռազմիկութեան - Տնօրէն Պ. Կասի, դերծովակալ Ֆասիսքի և օսմ. հպատակներուն երեւելիները։ Հացկերոյթին նախագահեր է օսմ. փոխ-հիւպատոս Հրանտ պէյ Նորատունկեան։ Հացկերոյթին առեն կառավարիչ Պ. Մրդէսքօ բանախօսութիւն մը արտասանելով բարեմաղթութիւններ ըներ է Վեհ. Սուլթանին համար։ Ցեռայ օսմ. փոխ-հիւպատոս Հրանտ պէյ Նորատունկեան եւս բանախօսութիւն մը ընելով, յայտարարեր է թէ Թուրքիոյ և Ռումանիոյ միջեւ բարեկամական յարաբերութիւնները օրէ օր աւելի կ'ամրանդուին։ Հրանտ պէյ բարեմաղթութիւններ ըներ է Ռումանիոյ Թագաւորին ու Թագուհիին համար։ Ապա կոչնականներէն Քոքորէսքօ գնդապետը ճառ մը խօսելով, Վեհ. Սուլթանին համար բարեմաղթութիւններ ըներ և Նաւերդուապետ յիշեր է օսմ. բանակին յառաջդիմութիւնը՝ շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին։

ՐՈՒՍՏՃԻՈՒ ԿԱՑՍ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.— Իգտամ «Ճշմարիտ յայտարարութիւններ» խորագրին տակ հետեւեալը կը գրէ.— «Ներքոյական մէկ քանի լրագիրներ այլ եւս չեն կրնար չտեսնել ձեւացնել, շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին Կայս. զինուորներուն կողմէ արդարութեամբ եղած ջանքերը և ցոյց տրուած փայլուն յաջողութիւնները՝ փճացնելու և ամէն կողմնակալ ձեւու այն աւազակները որոնք, խռովարարական թելադրութիւններէ խաբուելով, կը համարձակին խայտառակութիւններ գործել և ապստամբել Ռումելիի Կայս. Նահանգներուն մէկ քանի տեղերը։ Վերոգրեալ լրագիրներն անգամ ներքուզլեց գնահատումներ կ'ընեն Կայս. զինուորներուն համար։ Վիեննայի մէջ հրատարակուող Նոյն Ֆրայէ Բրեսէ լրագիրը, որուն լրջութիւնը ծանօթ է, վերջերս սա ճշմարիտ յայտարարութիւնը ըրած է մասնաւոր յօդուածի մը մէջ.— «Նոյն տեղերէն առնուած լուրերու նայելով, Կայս. կառավարութիւնը խիստ մեծ և լուրջ ջանքեր կ'ընէ նուաճելու աւազակներու այն խումբերը որոնք Ռումելիի Կայս. Նահանգներուն մէջ անդորրութիւնը խանգարելու աշխատող խռովարարական քոմիտէներու կը վերաբերին։ Աւազակները սկսած են բացարձակապէս ըմբռնել թէ իրենց եղեռնական արարքները քաղաքակիրթ ամբողջ աշխարհի մէջ նողկանք պատճառելէ զատ ուրիշ արդիւնք մը պիտի չունենան։ Նկատողութեան առնելով զսպումի և նուաճումի լուրջ հանգամանքը, բնաւ տարակոյս չկայ թէ բոլորովին պիտի ընկնուին հոս ու հոն ապատանած հրասխմբի թափթփուքները։»

ՊՈԼԻՍՈՅԻ օսմ. դեսպան Ֆէքռի փաշա, որ արձակուրդով Կ. Պոլիս կը գտնուէր, երէկ իրիկուն իր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։ Ֆէքռի փաշա, մեկնելէ առաջ, Կայս. Պալատ երթալով իր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց։

ՎԻԵՆՆԱՑԻՆ կը հեռագրեն թէ Կ. Պոլսոյ աւստրիական դեսպան Բալլավիչինի մարքիզը, որ նոյն քաղաքը կը գտնուէր, Հունգարիա գացեր է։

ՀԱՆՐԱՔԻՆ ՊԱՐՏԷՐ Վարչութիւնը հետեւեալը գրեց հեռագրական ու Թղթատարական և մաքսային վերատեսչութեանց.— Ինչպէս յայտնի է, Կայս. Իրատեալ մաքսէ դերծ են այն քոլի-բոստաքները որոնք օսմ. կառավարութեան Թղթատարութեան միջոցաւ ծովի ճամբով կը փոխադրուին Կայս. երկիրներու միջեւ, որով Կայս. երկիրներու մէջ Թղթատարանց յանձնուած առարկաներու համար մաքսատուները մաքս չեն պահանջեր, բայց քոլի-բոստալի ձեւով Թղթատարանց յանձնուած մետաքսները և վայրի անասնոց մորթերը, տասանորդի ու պետական տուրքի ենթակայ ըլլալով, պէտք է որ այդ կարգի առարկաներու համար, որոնց պետական տուրքերը Հանրային Պարտքի վարչութեան կը վերաբերին, մաքսային պաշտօնեայ ունեցող նամակատանց մէջ այդ պաշտօնեաներուն և հակառակ պարագային ալ Թղթատարական պաշտօնեաներուն կողմէ Հանրային Պարտքի վարչութեան արտօնագիր պահանջուի։ Վերոգրեալ երկու վերատեսչութիւնները այդ նպատակով հարկ եղած զեկոյցը ըրին ամէն կողմ։

ՀԱՆԵՌԱՑԻՆ ԶՈՒՐԵՐԸ.— Զեռնտա պաշտօնարանը ծանոյց պատկանեալ պաշտօնեաներուն՝ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել, որպէս զի թէ՛ Կայս. կառավարութիւնը և թէ ժողովուրդը աւելի եւս օգտուին Կայս. Նահանգներու մէջ գտնուած հանքային ջուրերէն և ջերմուկներէն։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ Առեւտրական Սենեակը գրեց առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան որ առեւտրական Սենեակէն ալ պաշտօնակցմը գտնուի՝ վաճառքներու գնահատման, գրաւի ենթարկուելու և ճանուրդի դրուելու գործառնութեանց։ Առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնն ալ խնդիրը տեղեկագրեց դատական նախարարութեան։

ԿԱՊՈՐՏՆԵՐԸ.— Սապահ կ'ըսէ թէ արեւելեան կապերաներու վրայ թէեւ մէկ քանի ամիսէ ի վեր գործողութիւն չէր կատարուեր, սակայն գերմանացի կապերի վաճառական Պ. Սիքէլի Կ. Պոլիս ժամանումը ոգեւորութիւն մը առաջ բերած է կապերի հրապարակին վրայ, ժամանակէ մը ի վեր վաճառում չկատարուելուն և հրապարակին վրայ մեծաքանակ ապրանք գտնուելուն հետեւանքով, գիները բաւական ինկած էին, որով Պ. Սիքէլ առիթէն օգտուելով կարեւոր քանակութեամբ կապերա գնած է։ Առանց մէջ բաւական թիւով հին կապերներ ալ կան։

ԷՐԶՐՈՒՄԻՆ կը գրեն թէ ոչխարի գիները ինկած են. 17—18 օխա կշռող ոչխարի մը հաւը 75 ղրուշի ծախուած է՝ օսմ. ոսկին 103 ղրուշէն։ Սաւրիայէն ու Հալէպէն հոն ժամանած վաճառականներ կրցած են գիներու մասին համաձայնութիւն գոյացնել այս տարի ոչխար գնելու համար։

ՎԱՆԱՑ նահանգին առաջին ճարտարգէտ կարգուեցաւ Հալէպի նահանգին առաջին ճարտարգէտ Համի էֆ.։

ԻԶՄԻՐԻՆ կը գրեն թէ վաճառական Նէմլիզատէ Թահսին փաշա, որ մէկ քանի օրէ ի վեր նոյն քաղաքը կը գտնուի, հոլանդական ընկերութենէ մը 1800 Թոնոց չոգենաւ մը գներ է, որուն վրայ օսմ. դրօշ պարզուելով բարեմաղթութիւններ եղեր են Վեհ. Սուլթանին համար։ Թահսին փաշա օսմ. ընկերութիւնմը պիտի կաղմէ՝ հինգ չոգենաւեր եւս գնելով՝ Սեւ Ծովի և Միջերկրական նաւահանգիստներուն միջեւ կանոնաւոր երթեւեկութիւն մը հաստատելու համար։

ՕՊԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ.— Երկու օրուան երթեւեկի անձրեւներէն ետքը երէկ և այսօր օդը բաւական զով է, թէեւ շատ կանուխ։ Այսօր նորէն կ'անձրեւէ։ Բաղդերը կան թէ թռչունները արդէն սկսած են դէպի հարաւային երկիրներ երթալ, որով կ'երեւայ թէ ձմեռը այս տարի սովորականէն կանուխ պիտի գայ։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ.— Սբարդայի գաւառին մէկ գիւղին մէջ Հաճի Խալիլոյլը Հաֆիզ Ալի էֆ. հարիւր տասը տարեկան է. կատարելապէս քաջառողջ է։

ՆԷՏԻ ԳՈՒԼԻի հրդեհին նկատմամբ ոստիկանութեան կողմէ կատարուած քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ Զախարիայի վարձքով բնակած տան տերն է Զէյթուն Պրունի Կայս. գործարանին տուղարներէն Սիւլէյման էֆ.։ Զախարիա ալ Սիրքէճիի կայսրանին մէջ կը ծառայէ։ Մասաֆառ Իլիայի խանութին ալ մանիֆաթուրաքը Տիր՝իսի տանը ներքեւ կը գտնուէր։ Իլիա, Զախարիա և մասաֆառի երկու սպասաւորները՝ Վասիլ ու Թանաշ՝ դառ դառ հարցաքննուեցան, որով հասկցուեցաւ թէ հրդեհը մասաֆառի խանութին եռեւի կողմի ննջարանը իրարու կցուած են։ Հրդեհէն մէկ օր առաջ այսինքն չորեքշաբթի՝ լուացքի համար խոնաւոցին մէջ կրակ վառուեր, կաթսան ջեռուցուեր և լուացքը սկսեր է. իրիկունը նոյն վիճակին մէջ թողուեր է, հետեւեալ օրը շարունակելու համար. առտուն հրդեհը ծագեր է։ Կ'երեւայ թէ կաթսային տակ կրակ մոռցուելով, կայծերը ծխնելոյզէն դուրս ելած և չենքին արտաքին մասը բռնկցուցած են։ Զախարիա վեց ամիս առաջ տան կարասիները 66 ոսկիի ապահովագրած էր Հէլվէդիա Ընկերութեան, որով հրդեհը դիտմամբ ձգուած ըլլալու կասկածը առաջ եկած է. հետեւաբար Զախարիա, Իլիա, Վասիլ ու Թանաշ Ոստիկանութեան Դուռը ղրկուած են, ուր քննութիւնները առաջ կը տարուին։

— Երկաթուղիի պաշտօնեաներէն Պ. Սոլցի տունը այրած տանն, անցեալները չուրանալով իսկոյն փողոց նետուեցան, սակայն աղջիկը՝ Քարոլինա, 14 տարեկան, տանը մէջ մնացած էր և խելայեղ կը վազվզէր, մինչդեռ տունը բոցերէն պաշարուած էր ամէն կողմերէ։ Աղջկան հայրը իսկոյն դուռը կոտրելով ներս մտաւ, բայց մուխը ու բոցերը երեսն ու ձեռքերը այրեցին, որով ետ դարձաւ։ Թաղին ջրկիրը՝ Հաֆիզ Մէհմէտ աղա անմիջապէս վերմակի մը փաթթուեցաւ ու տունէն ներս մտաւ. ջրանկիրները միշտ կը թրջէին զայն. ջրկիրը վեր ելաւ և մեծամտի դժուարութիւններով յաջողեցաւ ազատել և դուրս հանել աղջիկը։ Բոլոր ներկաները դրուատեցին այդ քաջարի անձը։ Ուրիշ տունէ մէն ալ անձ մը ազատուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ։ Կնոջ մը երկու հատ հինգնոց պանքոտները և 13 ոսկին այրեցան։ Ածխավաճառ Լեւոնի խանութը մթերուած 10,000 օխա ածուխը այրեցաւ։

— Եօրկի անուն վեց տարեկան տղեկ մը, երէկ, հրդեհին վայրը ջրհոր մը իջնալով, վիրաւոր վիճակի մէջ ազատուեցաւ։

ԼԻՍԷ ՖՈՒԱՆՍԷ
ԳԻՇԵՐՕՐԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ ՖՐԱՆՍ. ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Ցiorlenսpեիամբ Պ. Ժ. Ֆօռի
Առեւտրական ուսմունք, պաշտօնական հաստատութեանց գրասենեակի գիտելիք, հայերէն և Թուրքերէն լեզու։ Բեթայի դասերը պիտի սկսին 7/20 սեպտեմբերի. իսկ Գարգիլիի մասնաճիւղինը 6/19ին նոյն ամսոյ։ 20—4

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Երէկ, Ուսումնական Խորհուրդը գումարուեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր ընակարանին մէջ։ Տօքտ. Յ. Թօփճեան էֆ. կարդաց ուսուցիչներու մասին իր կազմած կանոնագիրը, որուն մէջ կը խօսուէր ուսուցիչներու պարտականութեանց, իրենց և իրենց աշակերտներուն իրարու հանդէպ և տեսչութեան ու Թաղականութեան հանդէպ ունեցած պարտականութեանց մասին։ Կարծիքներու չափեկան փոխանակութիւնները տեղի ունեցան և Ս. Պատրիարք Հայրը տեսութիւններ պարզեց կրթական շատ մը խնդիրներու վրայ։ Ուսուցիչներու դասակարգութեան համար պատշաճ դասուեցաւ բառերը ճշդել։ Ուսուցում բառը enseignement իմաստով պիտի գործածուի և ուսուցիչ բառը ո՛չ թէ իբր ամիսոյ պիտի ծառայէ մասնաւոր դասակարգի մը, այլ իբր ընդհ. բառ։ Ուսուցչութեան իբր ամիսոյ պիտի ծառայեն. Ա. Մանկավարժ - մանկավարժուհի, որ համապատասխան է հին կարգ. Կանոնագրի դաստիարակին համապատասխան է և պիտի կրնայ դասախօսել նաև միջնի և բարձրագոյնի մէջ, Գ. Մասնագետ-մասնագիտուհի, որ կը համապատասխանէ հին կարգ. Կանոնագրին օգնական-մասնագէտին և դասեր կ'ունենայ միջնի և բարձրագոյնի մէջ, Դ. Աւագ մասնագետ, որ հին կարգ. Կանոնագրին մասնագէտին կը համապատասխանէ և դասեր կ'ունենայ վերինին և լրացուցիչին մէջ, Ե. Ուսուցչապետ, որ նոր տիպոտ մըն է և նախորդ կարգ. Կանոնագրին մէջ կը պակսի։ Այս պաշտօնը պիտի որուի երկրորդական վարժարանների ուսուցիչներուն։

Ուշագրաւ է նաեւ անշուշտ այն պարագան որ այսուհետեւ ազգ. բոլոր վարժարանները, նախակրթարաններ ու երկրորդական վարժարաններն ալ Ուսումնական Խորհուրդին իրաւասութեան պիտի ենթարկուին և նախակրթարաններէն սկսելով մինչեւ կեդր. Վարժարան՝ ուսումնական ծրագիրներ իրարու կանոնաւոր շարունակութիւնը պիտի կազմեն։

Նէրքին Կանոնագրի համաձայն, ուսուցիչներու իրաւասութիւնները այսուհետեւ աւելի ազատ կերպով պիտի պաշտպանուին, բայց անոնց պարտաւորութիւններն ալ աւելի խիստ կերպով նկատողութեան պիտի առնուին։ 20 տարեկանէն վար ուսուցիչներ և 17էն վար ուսուցչուհիներ չպիտի կրնան պաշտօնավարել մեր նախակրթարաններուն մէջ։ Մասնագէտ ուսուցիչներ պիտի կարենան վկայական տանալ առանց մանկավարժի վկայականին։ Խորհուրդը, բացի ներքին և կազմական կանոնագրէն, զատեցաւ շատ մը ընթացիկ գործերով։ Ուսումն. Խորհրդոյ յաջորդ նիստին մէջ իր կազմած կանոնները պիտի կարդայ Հրանտ էֆ. Աստաուր և անկէ ետքը Ս. Պատրիարք Հայրը մինչեւ այժմ կազմուած բոլոր կանոնները պիտի առնէ և անոնց վրայ յենլով կազմական Կանոնագիր մը պիտի պատրաստէ։

Տ. ՄԱՆՈՒԿԻՆ Սրբազան և Վեսմ. Արիս էֆ. ԹէՖենան շաբաթէ մը երեւաղէմ պիտի մեկնին։ Առաջին գործակատարին բացակայութեանը ժամանակ, ազգ. պաշտօնը պիտի վարեն Գամէր էֆ. Շիրինեան և Շահէն էֆ. Գասպարեան։ Առաջինը Բ. Դուռ և երկրորդը Ոստիկանութեան նախարարութեան պաշտօնատունը պիտի երթան ընթացիկ գործերու համար։

ՊԱՇՏՕՆԱԼԻՈՒ ՄԸ փութկոտութիւնը ունեցեր էր երէկ հերքելու Աբեւելիի նախընթաց օրուան թիւով հրատարակուած այն լուրը, թէ բարեբէր անձնաւորութեան մը կողմէ 500 օսմ. ոսկիի գումար մը կտակուած է Խաղիւղի Գալիֆեան Որբանոցին եւն.։ Բարեբախտ ենք յայտարարելու թէ, այդ բարեգործական նուիրատուութիւնը բացարձակ իրողութիւն է, կասկած գոյութիւն ունի և օրինական ձեւակերպութիւնները կատարուած են արդէն Ֆէթվանէի մէջ։ Բայց թէ կտակուած գումարը տակաւին յանձնուած չէ Դարպէկօղեան դրամատան, ասիկա երկրորդական պարագայ մըն է որ կասկին գոյութիւնը կասկածի տակ չի կրնար ձգել։

ՅԱՒՕԳ կը լսենք որ երէկ յանկարծամահ եղած է Էմմանուէլ էֆ. Նայֆեան։ Հանգուցեալը Մ.-Բափայէլեան վարժարանի առաջին ուսանողներէն էր և ժամանակին շատ մը ոստանաւորներ ու թատերգութիւններ գրած է։ Հանգուցեալը դիրաւոր կերպով կասկած և փափաք յայտնած է որ ինք կ'ուզէ Թաղուել Շիշլի Հայ Հռոմէականաց գերեզմանատան մէջ, Սրապիոն Հէքիմեանի և Պէշիկթաշլեանի քով։ Այս կտակին արամադրութիւնը իրագործելու համար երէկ Ս. Պատրիարքին արտօնութիւնը ստացան Հ. Դաբրիել Վ. Մէնէվիշեան և հանգուցեալին որդին՝ Զարմայր էֆ. Նայֆեան, որովհետեւ հանգուցեալը չատ սարի առաջ Հայ Եկեղեցւոյ գիրկը դիմած էր։

ԳԱԼՖԱՆԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Խնամակալութիւնս խորին շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Սարգիս էֆ. Գարակէօզեան վերջերս ստացելով Որբանոցիս հաստատութիւնը, իր գոհունակութեան ինչպէս և աշխատութեան արդի մը կատուցման յայտագրուելու համար ի յիշատակ իր հանգուցեալ Հօր Յովսէփ էֆ. Գարակէօզեանի, 100(հարիւր) օսմ. ոսկւոյ նուէր մը ըրած է։ Այս առթիւ հարկ կը համարինք հրապարակս մեր շնորհակալիքը յայտնել Է դիմաց հաստատութեանս մէջ պատասխանուած բաղմաթիւ որբուհիներուն։

(Խնամակալութիւն)

ՕՐԹՈԳՐԱՖԻԱՅԻ ԹԱՂԱՔԱՑԻՆ ԴՈՐԾԸ

Օրթոգրաֆիէն կը գրեն մեզ.—

Թաղիս գործերուն վրայ մեր յայտնած անաչառ դիտողութիւնները և հաղորդած տոյզ տեղեկութիւնները Թունդ հանած ըլլալ կը թուին մէկ քանի Թաղեցիներու։ Իրերը, որոնց արձագանգ եղած է նախկին տիրացու մը, Ե. Փօրթուգալ, երէկուան Մանգումիի մէջ հրատարակելով ձափրուսք մը, խեղաթիւրութիւններով և նախատական խօսքերով լեցուն։ Բաւ զարմանք չդգացինք, այդ անխմատ ուղղագրելի գրութիւնը կարդալով, քանի որ մեր մէջ կը ճանչնանք մեր ընդդիմախօսին ի՛նչ նկարագրի տէր ըլլալը, ինչպէս բովանդակ Թաղեցիք։ Կարծիքի տարբերութիւնները պիտի յարգէինք, եթէ երբեք մեզի ընդդիմանողը կարճամիտ մէկը չըլլար, զուրկ ողջմտութենէ։ Գիտէք ինչ քանի վրայ կը դանայ խնդիրը։ Եռաձայն և Միաձայն երգեցողութեան վրայ պարզապէս։ Մենք չէինք հանած Օրթոգրաֆիի եկեղեցիին ծէրն առթիւ կատարուած միաձայն երգեցողութիւնը և ի վեր հանած լինք եռաձայնին առաւելութիւնները, ինչ որ անհաճոյ թուեր է մեր հինգլուխ տիրացուներուն, որոնց ներկայացուցիչներէն մէկն ալ է մեր Թաղին Դպրապետը։ Արդէն այս վերջինին մասն ալ կայ հրատարակուած գրութեան մէջ, որ անշուշտ բաղդասական տաճարի մը մէջ դարձնուած է, գլուխները լաւ մը տաքնալէ յետոյ։ Դպրապետ ու նախկին տիրացու աղէկ իրար գտեր են՝ հրաշալի գրութիւն մը արտադրելու համար, որուն բուն թելադրիչը եղած է «տիրացու խմբագիր»ը, որ չկրնալով մարսել անցեալ շաբթու իր վրայ գրուածները, անուղղակի միջոցներու դիմած է՝ մեզ հրատածելու համար։ Այդ մեծամիտ պարոնը ամէն ծիգ թափած է Թաղ. Խորհրդին առորագրել տալու համար հերքմնագիր մը ընդդէմ Աբեւելիի մէջ մեր ինքնաբերաբար գրածներուն, տակաւ Խորհուրդին դիւանը մերժեր է ստորագրել, յայտարարելով թէ եղած դիտողութիւնները չատ ճիշդ են։ Ուրեմն այդ պարոնը ի՞նչ հանգամանքով ի՛նքնակոչ Թաղականի դեր կը կատարէ, երբ Թաղ. Խորհուրդը համակիր չէ իրեն։ Դառնալով մեր դէմ հրատարակուած գրութեան, յերիւրուած ու նախատական խօսքերէ զատ ուրիշ բան չենք դներ հոն։

Խեղաթիւրում մը չէ՞ երբ այդ պարոնը կ'ըսէ թէ գիւղացին չուզեր ֆոնտերպատարագ (այսինքն եռաձայն պատարագ) մտիկ ընել։ Մինչ ճիշդ հակառակն է որ կը տեսնուի։ Գիւղացիք ու Թաղ. Խորհուրդը ջերմապէս կը փափաքին, բայց Քարոզիչն է որ կ'ընդդիմանայ։ Եւ ի՞նչպէս չփափաքին, երբ տարիներէ ի վեր բաղդը չեն ունեցած քաղցրաձայն երգեցողութիւն մը լսելու և չատեր ալ ուծացած են եկեղեցիէն, դպրապետին անտերդաշնակ ու խժալուր երգեցողութեան պատճառաւ։ Մեր ընդդիմախօսն ալ այդ դպրապետին աշակերտներէն է, և ա՛լ կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչչափ բան կը հասկնայ երաժշտութենէ։

Գալով եռաձայն խումբի պատկանող Օրթոգրաֆիզցի պարոնին, որուն Թոյլ չէր տրուած մասնակցիլ երգեցողութեանց, հաւատի աղբիւրէ առաւելագոյնը թէ Թաղ. Խորհուրդին միջեւ անհամաձայնութիւն կը տիրէ կարգ մը կէտերու մէջ, մասնաւորաբար վարժարանական խնդրի մը պատճառաւ։ Պատմենք իրողութիւնը։ Աբեղակուրդի մէջ ոչ Ս. Հռիփսիմեանց վարժարանին գլխաւոր վարժուհին տարաձայնական տուած է Թաղ. Խորհուրդին կողմէ ընդունուած է իր հրաժարականը։ Բայց յետոյ զղջալով իր ըրածին վրայ, կը ջանայ ետ առնել հրաժարականը։ Ուստի այս նպատակաւ կը դիմէ քարոզիչ Տ. Վահրամ արքեպիսկոպոսի, որ նամակ մը ուղղելով Թաղ. Խորհուրդին, կը հարկադրէ որ վարժուհին իր պաշտօնին վրայ պահուի։ Թաղ. Խորհուրդը, մասնաւոր ատենապետը, վշտացած է այս անտեղի պաշտպանութեան համար, նկատելով որ վարժարանին նոր պիտակէն չի թոյլատրեր 500 ղրուշ վճարել վարժուհիի մը՝ 25—30 տղոց դաս տալու համար։ Նոյնպէս Թաղ. Խորհուրդը քանիցս աղաչարարած է նոյն վարժուհիին որ Թողու Ս. Հռիփսիմեանց վարժարանը, ուր քնակութիւն հաստատած է, վարձու տալու համար զայն ի մօտոյ, քանի որ երկուեւ աշակերտները Ս. Թարգմանչաց մանչերու վարժարանը պիտի փոխադրուին ծախքի խնայողութեան համար։ Սակայն վարժուհին տակաւին կը մնայ աղջկանց վարժարանին մէջ և առայժմ միտք չունի դուրս ելլելու։ Կը զարմանանք որ այդ վարժուհին չուզեր ձգել Օրթոգրաֆիզի ուսուցչական պաշտօնը, քանի որ իրեն պէս կարող և փորձառու վարժուհի մը կրնայ ամէն տեղ գործ գտնել և աւելի՛նպաստաւոր պայմաններով։ Ուրախալի է որ Օրթոգրաֆիզի միացեալ վարժարանին համար կարելի եղած է հագարձութիւն մը կազմել, որուն անդամներն են Տեարք Գրիգոր Աբգարեան, Հայկազուն Կարապետեան, Պետրոս Աբգարեան, Հայկ Փափազեան և Պողոս Պողոսեան։ Յաջողութիւն կը մաղթենք նորակազմ Հագարարձութեան։

Թաղային լուր մըն ալ հաղորդենք՝ վերջացնելու համար մեր գրութիւնը։ Մատրութիւն կայ Օրթոգրաֆիզի մեր եկեղեցիին Աղքատախնամը և Հայ-Հռոմէականաց Աղքատախնամը իրարու միանալու։ Ցուսալի է որ այն առեն աւելի արդիւնաւոր ըլլայ այդ երկու մարմիններու բարեսիրական գործունէութիւնը։

ՄԱՀԱԶԴ

ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ԷՖ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Հանգեաւ ի Տէր, Թողլով ի սուգ անմխիթար իւր կողակիցը, որդին և հայրն ազգականները, որոնք ցաւօք սրտի կը հրաւիրեն զրաբեկիս և ղեռնօթա ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան տխուր արարողութեան, որ պիտի կատարուի վաղը կիրակի, ժամը 9ին (Լ. Թ.), Վիեննական Մխիթարեան Գր. Հարց Անարատ Յղութիւն եկեղեցիին մէջ, ի Բանկալթի, ուր արդէն փոխադրուած է հանգուցեալին մարմինը։

Բանկալթի, 25 օգոստոս 1907

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ստացանք Յ. Մատթէոսեան Տպարանէն հետեւեալ երեք դասագիրքերը.— ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ, պատկերազարդ հատոր 144 էջով ու գեղեցիկ կազմով։ Գին 4½ ղրշ.։— ԳՈՀԱՐՆԵՐ, մանուկներու համար, հաւաքածոյ մը գեղեցիկ ու բարոյալից հատուածներու, 114 էջով. գին 2½ ղրշ.։— ԲԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԵԳԱՐԱՆ, մանուկներու համար, շատ սիրուն ապագրութեամբ և գունաւոր պատկերներով, գին 20 փր.։

ՀՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 6 սեպտ.— Հրապարակը լաւագոյն է, վասն զի Ալէքէդիրսի որոշմանց կիրառումին վերաբերեալ երէկուան հեռագիրները չափազանցուած էին. նաեւ Նիւ-Եորքի Սահմանէն առնուած հեռագիրներն ալ բացորոշապէս աւելի ապահովիչ էին, որովհետեւ Մ. Նահանգաց դանձային նախարարութեան կողմէ եղած ակնկալութիւնը կ'երեւայ թէ ոտժամաբար պիտի անհետացնէ դրամական ապդնապը։ Ֆրանսական ռանդը 94.47 եղաւ. միջազգային արժեթղթերը բաւական հաստատուն են։ Ռիօ Թինթոն 20 ֆրանք չահեցաւ, վասն զի պղինձի գինը 73էն 73.15ի բարձրացած էր։ Պալիա Դարասյոցնի և հելլենական Լաւրիսմի բաժնեթուղթերը բռնուած էին՝ կապարը 20.5ի բարձրացած ըլլալով։ Լոնտոնի հրապարակը լաւ է, մանաւանդ ամերիկեան արժեթղթերուն համար, որոնք կը փնտռուէին՝ Նիւ Եորքէն առնուած նպաստաւոր լուրերու վրայ։

ՊՈՐԼԻՆ.— Գաստէն-Պատէնէն կը հեռագրեն թէ Լիւքսէնպուրկի մեծ դուքսին առողջական վիճակը նորէն մահացու դիրութիւն կը պատճառէ։ Մեծ դուքսը հիմա Սէնդ-Պլէդ կը գտնուի, իր անձը դարմանելու համար։

ՄԱՅՐԻՏ.— Նախարարապետ Պ. Մաուրա, այսօր, Թագաւորէն հրամանագիր մը խնդրեց՝ Խորհրդարանին նստաշրջանը բանալու հոկտեմբեր 10ին, որպէս զի կարելի ըլլայ 1908ի եւմսայոցը վիճաբանութեան ենթարկել ու վաւերացնել. նաեւ քուէարկել սպանիական նաւատորմին վերակազմութեան օրինագիծը։

ՎԻԵՆՆԱ.— Վիեննայի անգլիական դեսպան Սբը Լաուրա Կոչն, յայտարարեց Նոյն Ֆրայէ Բրեսէի մէկ խմբագրին թէ Լաուրա Թագաւորին և Պ. Իզվոլսքիի միջեւ տեսակցութիւնը կ'ամրողջցընէ նախապէս կատարուած տեսակցութիւնները։ Յարեց թէ Անգլիոյ Թագաւորը գոհունակութիւն յայտնած է Մայրագոյն Արեւելքի մասին անգլիւռուս դաշնադրութեան կնքմանը համար, թէեւ տակաւին վաւերացուած չըլլայ։

—Պ. Իզվոլսքի Քարլսպատ վերադարձաւ, ուրկէ ընդարձակ հեռագիր մը ուղղեց Նիքոլա կայսեր։

ՎԻԵՆՆԱ.— Բրակայի քաղաքապետութիւնը հրաւիրեց Լաուրա Թագաւորը՝ այցելել 1908ին նոյն քաղաքին մէջ կազմակերպուելիք արուեստահանդէսը։ Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր գահակալութեան 60րդ տարեդարձին առթիւ։

ՌՈԴՈՍՏՈՒՐԻ.— Իբրեւ լրատարաց ծպտեալ ճարտնցի սպաներ ձերբակալուեցան Ռոսդոսի մէջ։

ՊՈՐԼԻՆ.— Յաւէն-Պատէնէն կը հեռագրեն թէ Լիւքսէնպուրկի մեծ դուքսին առողջական վիճակը նորէն մահացու դիրութիւն կը պատճառէ։ Մեծ դուքսը հիմա Սէնդ-Պլէդ կը գտնուի, իր անձը դարմանելու համար։

ՄԱՅՐԻՏ.—Նախարարապետ Պ. Մաուրա, այսօր, Թագաւորէն հրամանագիր մը խնդրեց՝ Խորհրդարանին նստաշրջանը բանալու հոկտեմբեր 10ին, որպէս զի կարելի ըլլայ 1908ի եւմսայոցը վիճաբանութեան ենթարկել ու վաւերացնել. նաեւ քուէարկել սպանիական նաւատորմին վերակազմութեան օրինագիծը։

ՎԻԵՆՆԱ.— Վիեննայի անգլիական դեսպան Սբը Լաուրա Կոչն, յայտարարեց Նոյն Ֆրայէ Բրեսէի մէկ խմբագրին թէ Լաուրա Թագաւորին և Պ. Իզվոլսքիի միջեւ տեսակցութիւնը կ'ամրողջցընէ նախապէս կատարուած տեսակցութիւնները։ Յարեց թէ Անգլիոյ Թագաւորը գոհունակութիւն յայտնած է Մայրագոյն Արեւելքի մասին անգլիւռուս դաշնադրութեան կնքմանը համար, թէեւ տակաւին վաւերացուած չըլլայ։

—Պ. Իզվոլսքի Քարլսպատ վերադարձաւ, ուրկէ ընդարձակ հեռագիր մը ուղղեց Նիքոլա կայսեր։

ՎԻԵՆՆԱ.— Բրակայի քաղաքապետութիւնը հրաւիրեց Լաուրա Թագաւորը՝ այցելել 1908ին նոյն քաղաքին մէջ կազմակերպուելիք արուեստահանդէսը՝ Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր գահակալութեան 60րդ տարեդարձին առթիւ։

ՌՈԴՈՍՏՈՒՐԻ.—Իբրեւ լրատարաց ծպտեալ ճարտնցի սպաներ ձերբակալուեցան Ռոսդոսի մէջ։

ՊՈՐԼԻՆ.— Գաստէն-Պատէնէն կը հեռագրեն թէ Լիւքսէնպուրկի մեծ դուքսին առողջական վիճակը նորէն մահացու դիրութիւն կը պատճառէ։ Մեծ դուքսը հիմա Սէնդ-Պլէդ կը գտնուի, իր անձը դարմանելու համար։

ՄԱՅՐԻՏ.—Նախարարապետ Պ. Մաուրա, այսօր, Թագաւորէն հրամանագիր մը խնդրեց՝ Խորհրդարանին նստաշրջանը բանալու հոկտեմբեր 10ին, որպէս զի կարելի ըլլայ 1908ի եւմսայոցը վիճաբանութեան ենթարկել ու վաւերացնել. նաեւ քուէարկել սպանիական նաւատորմին վերակազմութեան օրինագիծը։

ՎԻԵՆՆԱ.— Վիեննայի անգլիական դեսպան Սբը Լաուրա Կոչն, յայտարարեց

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹՈՐԹՈՆԸ —146—

ՅԱՆԻԷԼ ԼԷՋԻԷՕՐ

ԿՆՈՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ՄԵՂՍԱԿԻՑԸ

Ռ.

ՕՐՈՑԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Դաղանաղուսպը ինչպէս պիտի օգտուէր այդ սիրային արկածէն։ Բաղդի հաւանականութիւնները հայուի կ'առնէր իր յուզումներէն զարժումէն յետոյ Տիտօնի դիակին առջեւ։ Ցիմարութեան տագնապի մը չէր մատնուած միթէ, երբ կծու չեչով խօսած էր ժպիրն իշխանուհիին հետ։ Եւ ասիկա՝ մեռած կենդանիի մը համար։

Երբ Օթթօ իր պաղարիւնութիւնը վերստացաւ, ճակտին վրայ քրտինքի սառուցիկ կաթիլներ միայն կը տեսնուէին։ Կը զարմանար որ տակաւին իր դէմ կը գտնուէր այդ ամբարտաւան կինը, թէև իրմէ հեռու, յօնքերը պռսած և անհակնալի խորհրդածութիւններու մէջ թաղուած։

«Կը բաւէ որ այդ Բլօտիա տէ Թրանին անձնասուր եղաւ ինձի, որուն համար կ'ըսեն թէ բարձրատիեան անձնասիրութեան մը դարպաս կը լարէ։ Ինչո՞ւ համար չուարիմ այս դէմքին առջեւ զոր ուզածիս պէս գտուած եմ։ Ո՞վ դիտէ։ Իշխանուհիներ ամուսնացած են գնչուներու հետ։ Դիշխաններ իրենց գալկին դասարակին հետ հեռացած են։»

Այսպէս կը խորհէր դաղանաղուսպը։

— Օթթո՛, գոչեց մանկամարդ կինը։

Այդ փափուկ չեչը թուլցուց Օթթոյի յարձակղական կամքը։ Ցուզուած, երախտապարտ, յոյսով դողդողուն, քիչ մնաց որ դաղանաղուսպը ծնրադրէր։

— Օթթօ, ինչպէս ընելու է։ Պարտէի այսօր մենին, յարեց մանկամարդ կինը, սիրոյ կախարդիչ նայուածք մը ձգելով դաղանաղուսպին վրայ։ Ինքզինքս անկարող կը զգամ քալելու։ Սրունգս փայտէ աւելի կարծրացած է։ Վէրքիս վրայ դրուած Թաչկինակը ցաւ կը պատճառէ, երբ ամենափոքր շարժում մը ընեմ։

— Պաչտելի իշխանուհիս, ուր փախադրուիլ պատչաճ կը դատէք այս պահուս։

— Մինչեւ կառքս, որ ինձի կը սպասէ Թիվոլիի ճամբուն վրայ, ուրկէ հեռիտոն եկայ ժամադրավայրը։ Բայց իմ ծառաներս ո՛րքան ալ վարժուած ըլլան իմ քմայքներուս, դարձեալ չեմ ուզեր անոնց ուշադրութիւնը արթնցնել։

—Ձեր ծառաները կը ճանչնա՞ն զիս։

—Հռոմի ծառաներուն ամէնքն ալ կը ճանչնան քեզ՝ երբած սա ծանրցուներնուդ պատճառաւ։ «Օթթօ և իր առիւծները»։ Դեղադէմ գաղանաղուսպը չէս միթէ։

— Սպասեցէք, ըսաւ Բէրքօվից։

Օթթօ գնաց բերաւ չրջազգեստը զոր մանկամարդ կինը հագաւ մանկաւարկի տաքատին և արիւնոտ սրունքին վրայէն։ Ցետոյ բերել տուաւ այն ձիերէն մէկը որ գառաքեղին կառքերէն մէկը կը քաշէր։ Կենդանիին վրայ ծածկոյթ մը ձգեցին ու Բլօտիա հեռաւ ձին, Օթթոյի ալեկո